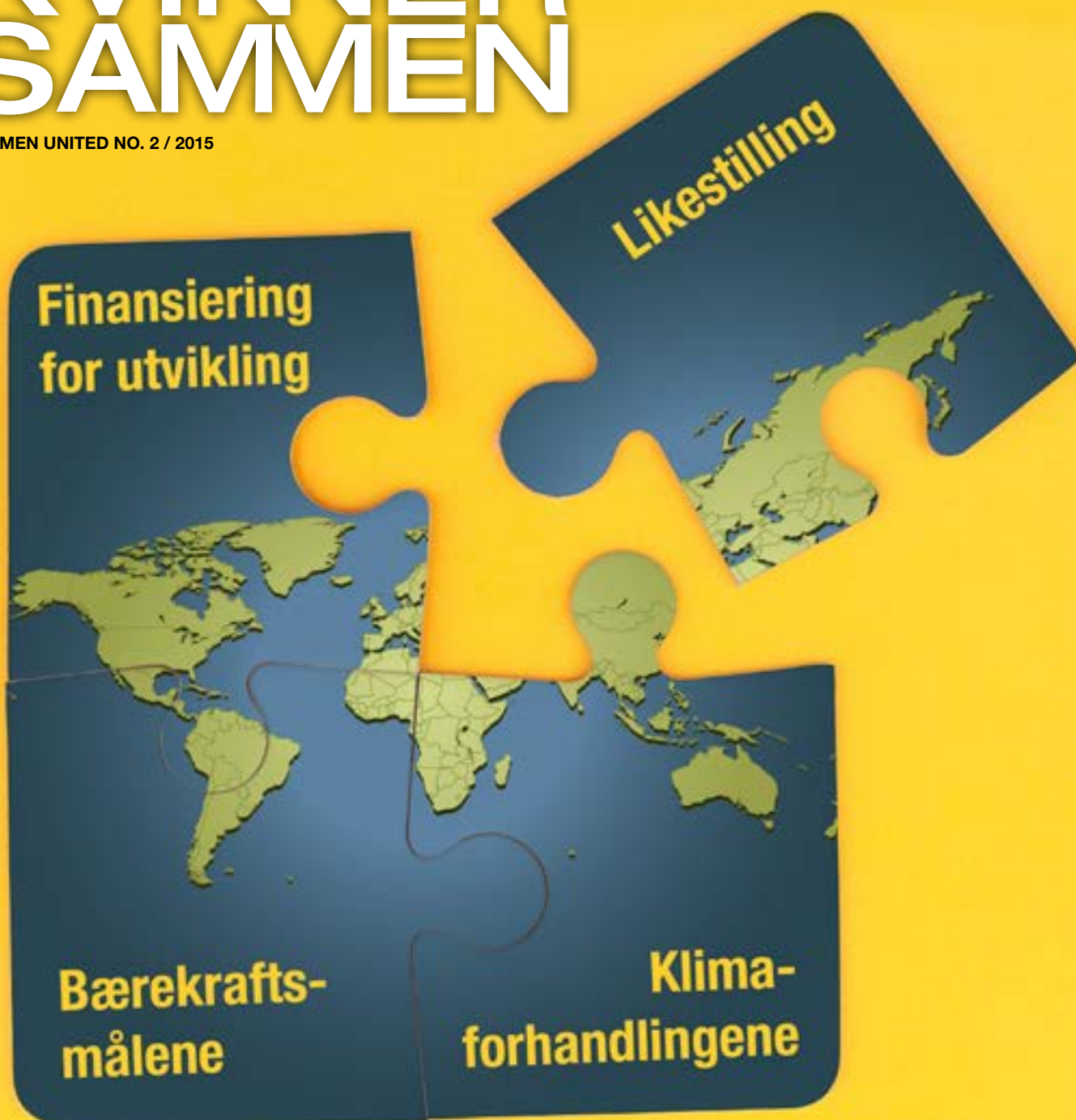

FOKUS

KVINNER SAMMEN

WOMEN UNITED NO. 2 / 2015

Kan vi avskaffe ekstrem fattigdom, bekjempe ulikhet og redde jorda før 2030 uten likestilling?

Editor's note

ANITA SÆBØ, REDAKTØR
FOR DENNE UTGAVEN AV
KVINNER SAMMEN OG
RÅDGIVER, FOKUS

ELDRID OFTESTAD,
MEDREDAKTØR FOR DENNE
UTGAVEN AV KVINNER SAMMEN
OG KOMMUNIKASJONSLEDER,
FOKUS.

2015 er de store prosessenes år. I New York i september ble FN-landene enige om nye bærekraftsmål. I Addis Abeba i juli hadde landene blitt enige om hvordan målene skal finansieres, og i Paris i desember skal man enes om en ny klimaavtale. Innen år 2030 skal ekstrem fattigdom være avskaffet, ulikhet bekjempet, klimaendringene skal ha bremsset opp og det skal være full likestilling mellom kvinner og menn.

Dette nummeret av Kvinner Sammen forsøker å se alle prosessene i sammenheng, og ikke minst se på hva som vil eller kan bli konsekvensene for kvinner verden rundt. Våre bidragsyttere er langt fra enige om hvorvidt 2015 har vært et godt år for likestilling og kvinners rettigheter.

2015 er også forkortelsenes år: SDGs, FfD og COP21. Det er ikke alltid lett å vite hva disse forkortelsene og andre står for. Derfor har vi også brukt en del spalteplass i dette nummeret på bakgrunnsinformasjon og ikke minst en ordliste. Den finner du på siste side. Og Lilly forteller gjennom sin dagbok hvordan store prosesser ser ut på bakken.

Men 2015 ble også året hvor den humanitære krisen som lenge har utspilt seg kom veldig tett på Norge. Plutselig må det som politikerne har sagt om verdens fattige på talerstoler både i New York og Addis Abeba veies opp mot nye behov her hjemme. Klarer vi da å huske på at innen 2030 skal vi ha reddet verden?

Innhold

- 8** Septemberdatoen som endret verden for jenter og kvinner
- 10** De bittersøte FN-målene
- 12** Forenkling eller feiltolkning av bærekraftsmålene?
- 15** 6 spørsmål og svar om finansiering for utvikling
- 19** Myten om den økonomisk sterke jenta
- 30** Kvinnene på landsbygda merker mest til klimaendringene
- 32** Siste stopp: Klimaforhandlingene i Paris.
- 35** SDGs? FfD? COP21? Se ordlisten bakerst i bladet.

Ansvarlig utgiver / Publisher:

FOKUS – Forum for kvinner og utviklingsspørsmål
Storgt. 11
0155 Oslo
www.fokuskvinner.no
ISSN: 0803-8589

Artikler i Kvinner Sammen uttrykker ikke nødvendigvis FOKUS' synspunkter. Kvinner Sammen opererer etter Redaktørplakaten / The views expressed in Women United do not necessarily reflect the views of FOKUS. Women United operates by the Norwegian Editorial Declaration.

Published with support from NORAD.

Redaktør / Editor: Anita Sæbø
as@fokuskvinner.no
Eldrid Oftestad
eo@fokuskvinner.no

Redaksjonsråd / Editorial board: Gro Lindstad
Mette Moberg

Special thanks for help with photos and graphics: Jaya Jiwatram
Ryan Brown
Betrice Frey

Design: OKTAN
Trykk / printing: F.J. Stenersen AS
Opplag / Circulation: 4.100

Hva er FNs 17 bærekraftsmål? Her finner du spørsmålene og svarene.

Tor-Hugne Olsen i Sex og Politikk mener FNs konferansen i Addis Ababa var et skritt i riktig retning.

As the primary providers for families in most regions, the pressure of climate change is mostly felt by women, says Rahima Othman Njai.

Verden blir ikke bedre av fagre løfter

GRO LINDSTAD,
DAGLIG LEDER, FOKUS
GROLIND

2015 har vært året hvor store internasjonale grep skulle tas og endelig falle på plass. I flere år har mange av oss fra de fleste land i verden, jobbet med og opp mot ulike lands myndigheter og inn mot FN for å forsøke å bidra til en bedre verden. Målet er å fjerne ekstrem fattigdom og sult, sikre lik rett til utdanning, sikre full likestilling og utjevne ulikheter, sikre rettferdige arbeidsforhold- og rettigheter og økonomisk vekst, rent vann og sanitærforhold, styrke arbeidet for fred og sikkerhet, reversere klimaendringene og mer. Vi jobbet for å få på plass hele 17 bærekraftsmål, og vi klarte det uten at noen av dem ble kuttet.

I juni var deltakere fra land i hele verden samlet i Addis Abeba i Etiopia for å diskutere finansiering av utvikling. Norge har sammen med Guyana hatt en viktig rolle med å lede prosessen. I september samlet verdens ledere seg i New York for å være til stede ved den historiske begivenheten at det ble enighet om de nye bærekraftsmålene. Disse målene skal være rettesnoren vår de neste 15 årene. Bærekraftsmålene erstatter FNs tusenårsmål, og er mer omfattende og mer forpliktende. Fra å gjelde utviklingsland, slik tusenårsmålene gjorde, skal de nye målene gjelde oss alle. Vi har alle et ansvar for å skape en bedre verden, både for oss selv og for dem vi deler kloden sammen med.

Et av slagordene som brukes er «Think globally – act locally». For oss i FOKUS, med alle 63 medlemsorganisasjonene og mange samarbeidspartnere i en rekke utviklingsland har dette en mening vi kjenner oss igjen i. Vi er del av noe som er større enn oss selv og har muligheter til å bidra. Vi forsøker å fortelle deg som leser Kvinner Sammen og mange andre hvorfor det er så viktig med det engasjementet vi som sivilt samfunns aktører har og bidrar med.

I 15 år bidro FOKUS med midler via Afghanistan-tankomiteens kvinneutvalg til å utdanne jordmødre i Afghanistan. Etter hvert bidro også Jordmorforeningen. Nå ser vi at vi har vært med på å bidra til å utdanne 10 prosent av alle jordmødre i landet.

Og med det bidrar vi også til tilgangen på styrket mødre helse som betyr at flere barn og mødrene deres overlever fødsler. Da vi startet dette arbeidet, var det svært få som trodde på det vi var med på. I dag løftes det frem som svært viktig.

I Uganda støtter FOKUS sammen med Kavli-fondet arbeidet for å styrke entreprenørskap og opplæring av kvinner i eksport av jordbruksprodukter fra Uganda til det Øst-afrikanske markedet. Prosjektet retter seg mot 660 kvinnelige jordbrukere, hvor den regionale samarbeidsorganisasjonen EASSI arbeider med kvinnegrupper. De danner kooperativer som drar fordel av kollektiv produksjon og markedsføring. EASSI oppretter ressursentre for kvinnelige eksportører. Vi vet at der kvinner får egen inntekt, går 90 prosent av pengene tilbake til familien og bidrar til bedre helse og større fokus på barns utdanning, samt løst ut av fattigdom. Hvorfor bruker jeg disse eksemplene nå? Jo, fordi i forslaget regjeringen la fram til kutt i utviklingsbudsjettet for å dekke inn midler til den humanitære krisen vi er midt oppe i, så vil arbeid som FOKUS og en lang rekke andre organisasjoner gjør forsvinne.

Kvinner i Afghanistan som får redusert tilgang til trygge fødsler, kvinner som ikke får mulighet til økonomisk utvikling og rettigheter, arbeidet for å støtte menneskerettighetsaktivister som trues i egne hjemland, lokalt arbeid for å bekjempe vold mot kvinner, muligheten for trygge aborter, muligheten for god seksualundervisning og kvinners mulighet til å få støtte for å bli hørt i konflikt og fredsprosesser. Dette er kun noen av utallige eksempler på hva som går tapt.

Med det blir arbeidet med de nye bærekraftsmålene og faktisk oppfyllelse av disse innen 2030 bare fagre løfter. «50/50 by 2030» vil ikke skje uten at sivilt samfunn er med som likeverdige aktører og med reelle muligheter til å bidra. □

Gro Lindstad
Daglig leder, FOKUS

FNs BÆREKRAFTSMÅL

1 UTRYDDE
FATTIGDOM

2 UTRYDDE
SULT

3 GOD
HELSE

4 GOD
UTDANNING

5 LIKESTILLING
MELLOM KJØNNENE

6 RENT VANN OG GODE
SANITÆRFORHOLD

7 REN ENERGI
FOR ALLE

8 ANSTENDIG ARBEID
OG ØKONOMISK
VEKST

9 INNOVASJON OG
INFRASTRUKTUR

10 MINDRE
ULIKHET

11 BÆREKRAFTIGE
BYER OG SAMFUNN

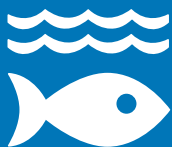
12 ANSVARLIG
FORBRUK OG
PRODUKSJON

13 STOPPE
KLIMAENDRINGENE

14 LIV UNDER
VANN

15 LIV PÅ
LAND

16 FRED OG
RETTFERDIGHET

17 SAMARBEID
FOR Å NÅ MÅLENE

8 spørsmål og svar om FNs bærekraftsmål

1. Hva er FNs nye bærekraftsmål?

I september 2015 vedtok FNs medlemsland 17 mål og 169 delmål for bærekraftig utvikling som kalles Sustainable Development Goals (SDGs). Innen år 2030 skal ekstrem fattigdom være avskaffet, ulikhet bekjempet, klimaendringene skal ha bremsset opp og det skal være full likestilling mellom kvinner og menn.

2. Kommer man i mål med forløperen til bærekraftsmålene, FNs tusenårsmål?

Nei. FNs tusenårsmål er åtte konkrete mål for bekjempelse av fattigdom. De ble vedtatt av alle verdens land i år 2000 og skal nåes innen utgangen av 2015. Tusenårsmålene ble vedtatt i FNs tusenårserklæring. Flere av målene er nådd, men ikke alle. Men det har vært framgang. Man har for eksempel lyktes med å halvere antallet mennesker som lever i ekstrem fattigdom, men det er langt igjen før man når målene for å redusere mødre-dødelighet og styrke kvinners politiske deltakelse.

3. Hvorfor lager man nye mål når tusenårsmålene ikke er innfridd?

De nye bærekraftsmålene er på mange måter verdens felles arbeidsplan for de neste 15 årene og sier noe om hva landene skal prioritere. Tusenårsmålene har på mange måter fungert som en felles utviklingsagenda, ikke minst ved å mobilisere midler. De nye målene er både et svar på nye utfordringer og en erkjennelse av at tusenårsmålene hadde flere mangler. Mange har kritisert tusenårsmålene for å ta tak i symptomene på fattigdom, ikke årsakene. Bærekraftsmålene er mer ambisiøse enn tusenårsmålene i å bekjempe bakgrunnen for fattigdom. Dessuten omtaler de nye målene også ulikhet og klimaendringer og har for eksempel mål for mer rettferdige rammevilkår for handel og de globale finansmarkedene. Men samtidig har også flere tatt til orde for at bærekraftsmålene ikke går langt nok i å legge til rette for en grunnleggende omfordeling av ressurser og velstand.

De nye bærekraftsmålene vil også være universelle. Det vil si at de gjelder for alle verdens land, og Norge er også forpliktet av målene i eget land. Den norske stat må derfor lage en egen oppfølgingsplan for hvordan vi skal oppnå de nye bærekraftsmålene. Dette vil ha konsekvenser blant annet for norsk klima- og miljøpolitikk og for hvordan vi jobber med å bekjempe vold mot kvinner.

4. Hvem har laget bærekraftsmålene?

Mens tusenårsmålene ble utformet av ansatte i FN-systemet, har arbeidet med bærekraftsmålene vært en langt mer demokratisk prosess som har inkludert representanter fra blant annet myndigheter, sivilt samfunn og privat næringsliv. I nesten hundre land er det blitt arrangert møter hvor folk har diskutert fattigdom, likestilling, helse, utdanning og en rekke andre temaer. Det er samlet inn meninger fra 4,5 millioner mennesker i verdens største globale spørreundersøkelse. Mer enn syv millioner mennesker har bidratt med forslag til mål i det som kan betegnes som verdens mest omfattende diskusjonsforum.

5. Er det smart med så mange mål?

Flere land, blant annet Norge, ønsket i utgangspunktet langt færre og mer oversiktlige mål. Tusenårsmålene består av 8 mål og 21 delmål som angir en ganske klar retning, noe som kanskje har vært en av grunnene til at man har klart å oppnå en del viktige mål. Mens bærekraftsmålene består av ti ganger så mange mål og delmål. Enkelte vil påstå at dette gjør bærekraftsmålene mindre forpliktende og at et delmål om å fremme bærekraftig turisme ikke fortjener plass, når verden skal utrydde ekstrem fattigdom og bremse klimaendringer. Det er også blitt påpekt at man med begrensede ressurser til disposisjon bør prioritere kostnadseffektive tiltak som gir størst mulig «avkastning», som å bekjempe underernæring blant barn. Andre vil

TEKST: ANITA SÆBØ,
RÅDGIVER, FOKUS

igjen påstå at mange mål er nødvendig for å skape helhet og sammenheng og for å kunne gå løs på årsakene til problemene og ikke bare symptomene.

6. Er det et eget mål for likestilling?

Ja, mål nummer 5 sier at man skal «oppnå full likestilling mellom kjønnene, og myndiggjøre kvinner og jenter». Dette målet har igjen delmål som blant annet slår fast at man skal bekjempe alle former for vold mot kvinner, anerkjenne og gi verdi til kvinners ubetalte omsorgsarbeid og arbeid i hjemmet. Dessuten skal man sikre kvinners deltakelse og lederskap i beslutningsprosesser og sikre universell tilgang til seksuell og reproduktiv helse og rettigheter.

Videre anerkjenner man behovet for at politikk og lovverk må endres dersom målene skal kunne nås. Reformen må på plass for å sikre kvinner like rettigheter til økonomiske ressurser, som land og annen eiendom, finansielle tjenester, arv og naturressurser. Kvinners tilgang til teknologi, ikke minst informasjons- og kommunikasjonsteknologi, må også styrkes.

I tillegg til å ha et eget mål for å fremme likestilling, er det tydelig uttalt at også de andre bærekraftsmålene har en kjønnsdimensjon, og at kvinner må inkluderes dersom disse skal oppnås. Dette gjelder ikke minst «miljømålene».

7. Hvordan skal målene rapporteres på for å vite om vi kommer i mål?

Bærekraftsmålene er ikke juridisk bindende. Samtidig får målene tyngde ved å bli vedtatt av verdens statsledere og

innarbeidet i en rekke arbeidsplaner hos en rekke aktører verden over, fra FN til grasrotorganisasjoner. Systemet for oppfølging er ikke ferdig utviklet, og et sett med indikatorer vil være på plass i mars i 2016. Det vil sannsynligvis bli avholdt en årlig FN-konferanse i New York, High Level Political Forum, som en del av oppfølgingen.

Målene er på ulike nivåer og krever rapportering på ulike nivåer: nasjonalt, regionalt, tematisk og globalt. Hvert land vil ha en plikt til å rapportere om nasjonal oppfølging av målene, og dette blir trolig den viktigste rapporteringen. Mange land med begrensede ressurser vil trenge assistanse for å bygge opp kompetanse og kapasitet på statistikk og rapportering, og det blir viktig å ikke overdrive antall indikatorer med tanke på ulike lands kapasitet. Samtidig må det legges til rette for erfaringsutveksling og læring. Hvis tematiske områder eller land trenger ekstra innsats for å nå målene, må man kunne oppdage det.

8. Hvor mye vil det koste å nå målene?

Britiske Development Finance International og Oxfam har regnet seg fram til at verden trenger 12 500 milliarder «friske» kroner per år for å finansiere bærekraftsmålene. Pengene må komme fra ulike hold. For det første må vestlige regjeringer omsider oppfylle gamle løfter om å gi minst 0,7 prosent av BNP til bistand. Men det aller viktigste tiltaket for å klare å betale regningen for bærekraftsmålene er den felles finansieringsplanen som alle landene i FN ble enige om under konferansen Finance for Development i Addis Ababa i juli. (se egen del om Finansiering for utvikling på side 15–23. □

A Commitment to Action

The leader Bandana Rana from Nepal encouraged the global leaders to promote gender equality. This is her speech in the United Nations.

TEXT: **BANDANA RANA** IS ONE OF THE LEADERS OF THE WOMEN'S MOVEMENT IN NEPAL WITH MORE THAN 25 YEARS OF ACTIVE ENGAGEMENT IN PROMOTING WOMEN'S RIGHTS AND GENDER EQUALITY. MS. RANA IS ONE OF THE FOUNDERS AND CURRENTLY THE EXECUTIVE CHAIR OF SAATHI, A PIONEER NGO WORKING ON VIOLENCE AGAINST WOMEN AND GIRLS.

Today is a historic moment indeed for all those who have devoted their lives to the promotion of Gender Equality and Women's Empowerment.

And I thank all the heads of government who have gathered here today because their collective power can usher in a new era of equality, development and peace if they implement the commitments of the Beijing Platform for Action, adopted 20 years ago, in Beijing, China.

We know that despite government obligations to international gender equality agreements in the last 15 years, no country has achieved the equality conditions necessary for women and girls to live their lives fully, freely and securely. For the Post-2015 Development Agenda to be truly transformative it must transform the lives of women and girls. It must position gender equality at the core of development priorities. This includes, but is not limited to women's economic rights, women's and girl's participation in decision making, including in peace building, and the elimination of violence against all women and girls, including sexual and gender-based violence and harmful practices which are elementary for the transformational change that this agenda sets out to achieve.

The links between gender-based violence and impunity, militarization, military spending, forced migration, displacement, and the prevalence of small arms must be addressed if meaningful gains are to be made. Furthermore, a genuine new global partnership must have those most marginalized at the center, and ensure truly democratic processes, transparent decision-making and accountability at national, regional and global levels.

Today more than ever the civil society emerges as a fundamental agent of change to advance Gender Equality and Women's Empowerment. The contribution of civil society and women's organizations at the grassroots level will be key to the implementation and monitoring of the 2030 Agenda. It is the civil society and NGOs who have been the backbone of significant development activities in most developing countries. Their work should be recognized and an enabling environment created for them to be able to contribute even more meaningfully to ensure that the transformative normative commitments of the SDGs are implementable on the ground. Your political will must address the funding gap with increased, sustainable and secure funding to make gender equality a reality.

As we move ahead to transform the world with the 2030 Development Agenda let us commit to a world

- Where every family rejoices at the birth of a girl
- Where women and girls no longer face any form of discrimination
- Where women and girls do not have to live in fear of being sexually and physically abused in homes or on the streets
- Where care responsibilities are shared equitably and women's work and contribution is valued and recognized
- Where women are equally represented in leadership positions, and have their voice heard and acted on by decision makers
- Where violence of any form is unacceptable

You, the leaders present here today can make that possible with your collective courage and commitment. We hope that the future leaders that will gather here in 2030 will celebrate the accomplishment and follow the legacy that you have so historically charted. May the commitments expressed by you leaders today light the way to make the promise of the SDGs a reality for women and girls the world over to build sustainable change.

In conclusion may I thank the Government of China and UN Women for convening this historic event. The civil society of the world looks forward to your continued and significant leadership in transforming our world - a world that is equal and non-violent. □

Global Leaders' Meeting on Gender Equality and Women's Empowerment: A Commitment to Action. 27th September in the United Nations, New York.

Bandana Rana speaks at the Global Leaders' Meeting on Gender Equality and Women's Empowerment in the United Nations. Photo: UN

YES WE CAN!

September 25th the world changed for girls and women. Finally women and girls were put at the heart of the global agenda to eradicate poverty.

TEXT: **HEATHER BARCLAY**,
ADVOCACY OFFICER, THE
INTERNATIONAL PLANNED
PARENTHOOD FEDERATION
(IPPF)

Global leaders at the United Nations General Assembly seemed to have understood and recognised the essential role that women and girls must play in sustainable development.

The adoption of the Sustainable Development Goals (SDGs) known as “Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development” ties together the three pillars of sustainable development – economic, social and environmental.

But what’s even more significant, is that 20 years after the Beijing Platform for Action and after 15 years of action on the Millennium Development Goals, countries from every corner of the world are finally recognising the importance of gender equality and its link to sustainable development.

Global ambitions

Among many others, Turkmenistan captured this shift by stating that “Gender equality is the key element of the global development strategy. We set before us a lofty goal – to achieve full gender equality and empower all women and girls. Fulfilment of this goal is our common duty and shared responsibility.”

India reinforced that women need to be at the heart of the agenda: “Our development is intrinsically linked to empowerment of women and it begins with the girl child.”

For many of us working on gender equality and who are fighting for a feminist approach to international development, it was very heartening to see so much understanding and recognition for the essential role that women and girls must play in sustainable development.

What we have known for years – that putting gender equality at the centre of the agenda is essential to achieving sustainable development – has finally been accepted by the full membership of the United Nations, and turned into action.

Ambitious for gender equality

The agenda makes a commitment to ending poverty and protecting the health of the planet, as well as setting out an ambitious agenda for gender equality and women’s empowerment.

It envisages “A world in which every woman and girl enjoys full gender equality and all legal, social and economic barriers to their empowerment have been removed”, and one of the 17 goals sets out specific actions that all states must take to achieve gender equality and empower all women and girls.

« IN ORDER TO ACHIEVE THESE AMBITIOUS GOALS, NATIONAL GOVERNMENTS WILL NEED TO ENSURE THAT THEY ARE PRIORITISING THE TARGETS RELATED TO GENDER EQUALITY AND FUNDING THEM ADEQUATELY. »

A revolution that can save millions

Between now and 2030, all states must take steps to end all forms of discrimination against all women and girls everywhere and eliminate all forms of violence against all women and girls in the public and private spheres including all harmful practices, such as child, early and forced marriage and female genital mutilation.

States must ensure women’s economic participation through recognising and valuing unpaid care and domestic work, ensuring their full and effective participation and equal opportunities for leadership at all levels, and undertake reforms to give women equal rights to economic resources, as well as access to ownership and control over land and other forms of property. Women’s and girls’ sexual and reproductive health and rights must also be ensured through targets on reducing maternal mortality, and universal access to sexual and reproductive health care services and the fulfilment of their reproductive rights.

These goals and targets, and this global commitment, is nothing short of revolutionary. If fulfilled, it will ensure that the 225 million women who want to, but cannot, access modern contraception will be able to finally make decisions about their families, their bodies and their

“Sikre og fremme
god helse for alle.”

futures. It will help end early and forced marriage, which currently sees 15 million girls married before their 18th birthday every year. It will literally save millions of lives.

Be a national advocate!

But as strong as the Agenda 2030 is, and as much support as this agreement has, it will not become a reality without national organisations pushing for implementation on the ground. In order to achieve these ambitious goals, national governments will need to ensure that they are prioritising the targets related to gender equality and funding them adequately.

Although the Agenda is universal and all the targets are interconnected, there is a risk that governments may decide to pick-and-choose to implement particular targets, and neglect others. This is especially a risk with more sensitive targets, such as those related to sexual and reproductive health and harmful traditional practice.

The first order of business for national advocates must be to reach out to their governments and illustrate the interconnected nature of the goals related to gender equality and make sure that they are front and centre. Governments need to get a strong message that these targets are not optional extras. Civil society expects them to be implemented and will hold them to account on progress towards achieving gender equality.

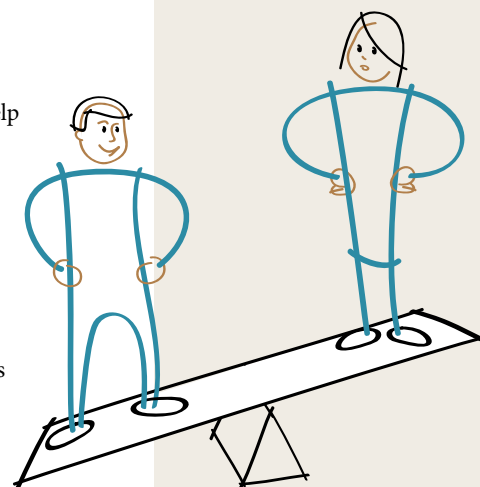
The second order of business is for advocates

to identify those areas of national policy and programming that overlap with the Agenda. If there are existing plans in place that will help to achieve the goals and targets, it may make sense to encourage the government to increase their commitment to those plans instead of reinventing the wheel.

Spread the word!

Finally, advocates need to spread the word. Governments need to know that their citizens are watching, and the more people and organisations that are aware of the new agenda and pushing their governments to implement it, the more incentive that will give to governments to make sure they are fulfilling their commitments.

As Costa Rica said during the United Nations Sustainable Development Summit 2015, "With this agenda we confirm that 'yes we can' and commit to the goal of equal access for women and girls to economic resources, political participation, and inclusive, equitable and quality education." Agenda 2030 can be a reality, and it can change the lives of millions of women and girls over the next generation in every corner of our world. But if we want to see this reality, all of us must play a role. □

Kjære dagbok

Når jeg er i nærheten av en datamaskin prøver jeg å blogge. Leste gjennom noen av bloggene mine og så at jeg hadde skrevet om da Margot Wallström var på besøk på klinikken hvor jeg jobbet frivillig for kvinner som hadde vært utsatt for voldtekter. Jeg lurte veldig på hvordan det som skjedde i den lille landsbyen og landet vårt kunne nå helt til FN.

Den gangen hørte jeg for første gang om FNs Tusenårssmål. Jeg skjønnte at dette var viktig, men lurte samtidig på hvor kvinnene var i disse målene. Som for eksempel vold mot kvinner, urettferdigheten ved at jeg måtte slutte på skolen, mens brødrene mine fikk fortsette og urettferdig skattesystem som rammer de svakest.

Jeg er nødt til å gjøre noe med dette, og nå skal jeg skrive en blogg om hvor viktig det er med egne mål for kvinner. Jeg har lest at i år skal det vedtas nye bærekraftsmål og heldigvis har jeg sett at det er et eget mål for kvinner. Men vil dette bli fulgt like godt opp som de andre målene? Det tror jeg ikke, hvis ikke vi som kvinner passer på og overvåker det. Mmmm... må tenke på hvordan jeg best skal engasjere meg i dette viktige arbeidet.

Lilly, 16 år

Women's and girls' sexual and reproductive health and rights must also be ensured through targets on reducing maternal mortality, says Heather Barclay.

Photo: UN Women

The bittersweet goals

FOKUS asks the three women's organisations AWID, FEIM and FEMNET about the sweet side of the Sustainable Development Goals, the bitter side and what should be the important next steps.

The sweet side

AWID, Nerea Craviotto, Resourcing Women's Rights Lead Advocacy Coordinator:

A win for women's rights and feminist advocates is evident. Gender equality and women's empowerment is not only recognized as "a crucial contribution to progress across all the Goals and targets" (paragraph 20), but also as a stand-alone goal with specific targets (Goal 5). This was by no means given based on the initial stages of negotiations on the Sustainable Development Goals (SDGs).

FEMNET, Dinah Musindarwezo, Executive Director:

The 2030 Agenda for sustainable development is a major accomplishment for gender equality and has potential of positively impacting on the lives of women and girls if it is implemented. FEMNET has been at the forefront of mobilizing African women and girls to engage and influence this development agenda. Today we celebrate the stand-alone goal on gender equality and empowerment of women and girls and specific gen-

der targets in all the 17 goals, all of which are relevant to issues affecting African women and girls. We celebrate because this goal is by far more progressive than what the stand-alone goal on gender equality in the Millennium Development Goals (MDGs) offered.

FEIM, Mabel Bianco, Executive Director:

The SDGs are a good tool to be used by civil society organizations to make governments and UN accountable. The possibility to have global goals creates a concrete and common objective and direction to be followed by different multi stakeholders, including politicians, decision makers, international donors and agencies, civil society, and community leaders, among others. These goals establish what all stakeholders, particularly national and local governments are responsible for and should answer for.

The bitter side

AWID: For those of us demanding transformational change, the 2030 Agenda does not clearly present a paradigm shift. The 2030 Agenda is silent on the systemic issues that got us to this moment of unprecedented inequality and environmental degradation in the first place. Also the debates that took place in the last session before the SDGs were adopted give us reasons for caution against the simplistic views that reduce women's empowerment to areas such as participation in the workforce or access to education, without questioning the systemic social obstacles for women's freedom and autonomy, including sexual and reproductive health and rights. The lack of an intersectional approach to the different forms of inequalities and oppressions in the spirit of consensus is also regrettable.

FEMNET: We are concerned that the agenda falls short of the earlier agreements and commitments towards realizing gender equality, such as the Beijing Declaration and Platform for Action, the Cairo Agenda on Population and Development, and the UN Security Council Resolution 1325 on Women, Peace and Security. Specifically the agenda failed to address sexual and reproductive health and rights in totality, thereby denying women and girls their right to bodily integrity and autonomy. The targets on unpaid care and domestic work and the one on access, control and ownership of resources were weakened by the reference to national laws and not universal standards. The agenda also failed to adequately recognize the gendered dynamic of peace and security by ignoring the role of women in peace building and how conflicts disproportionately impact on women and girls.

FEIM: One of the missing and weak points of the SDGs is that sexual and reproductive rights issues are limited to health and do not incorporate a human rights-based perspective. Another missing piece of the SDGs is financing and how the wealthiest countries from the North will support the poorest nations. In addition, if we want to eliminate inequalities we should change the development model, something that was not done.

What's next?

AWID: The true test for the advancement of gender equality and women's rights will be witnessed through the implementation of the commitments made and the resources mobilized for it. It is a critical time for feminist and women's rights advocates, organizations and movements to come together and shape these agendas by putting forward our own visions and strategies to realize women's rights and justice. In AWID, for example, we are plan-

ning to launch an accountability tool – the FundHer Scorecard aiming at shifting the policies and practices of the funding community to advance, respect, protect and fulfill women's rights and gender justice.

FEMNET:

Our recent review of Beijing +20 showed that one of the major obstacles of achieving gender equality is lack of or inadequate human and financial resources. Therefore the success of the SDGs will depend on commitment of adequate and effective financing for gender equality and women's rights, including adequate funding for women's rights organisations. In addition, the implementation and monitoring phase of the agenda must be inclusive to ensure that all voices are represented and heard with a particular focus to vulnerable groups. Governments must put in place a strong implementation framework that allows inclusive governance, while civil society organisations design and implement a strong accountability framework to hold governments and other stakeholders, including private sector, accountable to realizing gender equality and women's rights. It is important for Civil Society Organisations (CSOs) to have a conducive environment to enable them to effectively play its role.

FEIM: As next steps, we need concrete and clear indicators, including

gender disaggregated indicators, in order to monitor and evaluate the implementation of the goals. In addition, the agenda should also include concrete information on the means to hold states accountable for their development, gender and human rights commitments. Finally, the role of civil society, including women's groups in all their diversity, in the implementation of actions as well as in the monitoring and evaluation process will be essential to ensure the achievement of the goals and a sustainable and equitable development for women and girls.

AWID, Association for Women's Rights in Development is an international, feminist, membership organisation committed to achieving gender equality, sustainable development and women's human rights.

FEMNET, the African Women's Development and Communication Network is a pan-African membership organization working to advance women's rights and amplify African women's voices across Africa.

FEIM, the Fundación para el Estudio e Investigación de la Mujer is a non-governmental organisation for women and youth in Argentina, working to improve the conditions for women and girls in a variety of fields, defending their rights and promoting gender equality. □

1 According to Nerea Craviotto (AWID) the win for women's rights and feminist advocates is evident in the SDGs.

2 Mabel Bianco (FEIM) thinks one of the weak points of the SDGs is that sexual and reproductive rights issues are limited to health and do not incorporate a human rights-based perspective. Here she shows a female condom to three young women on a street in Buenos Aires.
Photo: Flickr / Juan Moseinco / IPS

3 Dinah Musindarwezo (FEMNET) goes through a TV interview in Nairobi, Kenya. She celebrates the stand-alone goal on gender equality and empowerment of women and girls and specific gender targets in all the 17 goals.
Photo: Flickr /

«Oppnå full likestilling mellom kjønnene, og myndiggjøre jenter og kvinner.»

Status quo or brave new world?

Does the 2030 Agenda represent ambitious universal transformation? Or merely a continuation or acceleration of current practices? It has the seeds of both.

TEXT: **BARBARA ADAMS**,
ECONOMIST, WRITER AND A
LONG CAREER WORKING IN
THE UN SYSTEM.

Much has been said about the strengths and weaknesses of the Post-2015 Development Agenda, now renamed the 2030 Agenda. At the centre of the debate are the 17 Sustainable Development Goals (SDGs). The 2030 Agenda is intended to be an integrated agenda for people AND planet, not people or planet, not some people before others.

The SDGs are not the Millennium Development Goals (MDGs), which were limited, shaped mainly on the dynamics of receiving external public assistance. Instead, SDGs apply to all and are inclusive. They were not designed to be a menu from which to select those goals and targets easiest to achieve or to protect specific interests, institutions or provide funding for programmes.

Rely on a win-win mindset

However, SDGs cannot succeed without addressing inequalities. They must address how the economy works and how wealth is generated, distributed and measured. Sustainable development cannot happen with a continuation of the current extractive and exploitative approach to natural resources and to women's and men's work.

The SDGs have yet to address in practical terms the vested interests in the status quo. This presents enormous hurdles to implementation as much of the approach is premised on

the same policies and practices that have exploited the environment and exacerbated the UN - sustainability of economics, politics and peace. The means of implementation rely almost totally on a win-win mindset, seen as indispensable to engage the powerful players. Yet surely those who have benefitted the most from the past and current economic model must change the most.

Much of the current implementation strategy rests on issue-specific partnerships - in nutrition, energy, women's health - all important areas. Partnerships purport to bring in more players from the private sector

to be the number one strategy for addressing poverty. We need an economy that privileges decent work.

The complexity of peace

In recent weeks, we have been confronted with hundreds of thousands of people desperately fleeing violence, and with the reality of multiple roadblocks to achieving peace. This tragedy is a stark manifestation of inequalities within and between countries. The 2030 Agenda addresses the complex issues of "migration and the mobility of peoples" in Goal 10 - to reduce inequality within and among countries.

« BUT THESE GOALS BELONG
TO THE PUBLIC AND THE UN
SHOULD SAFEGUARD THIS. »

and civil society. But it is important not to move away from the UN core values.

As detailed in a recent study "Fit for Whose Purpose?", the UN rules and tools governing these partnerships are inadequate and their first requirement is not being met. At the core, the UN needs partners who demonstrate how they are advancing human rights, sustainability and durable peace. Decent work needs

Yet thousands of ordinary people daily demonstrate through solidarity and respect that they understand the complexity of peace - not by charity, but by extending compassion and practical support.

A stumbling start

For the UN and the SDGs to be relevant to the millions of people taking direct action in the face of injustice, it must challenge and be seen to

«Redusere ulikhet
i og mellom land.»

1 **According to Barbara Adams** the 2030 Agenda addresses the complex issues of “migration and the mobility of peoples” in Goal number 10 of the SDGs.
Photo: UN Women

2 **Goal 12** on “sustainable consumption and production patterns” is often simplified as “responsible consumption and production”.
Photo: UN Women

3 **Barbara Adams** thinks some of the nicknames of the SDGs are not always very helpful, like Goal 17 which is simplified as “Partnerships for the goals”.
Photo: UN Women

challenge power imbalances, to quote the 2030 Agenda – the “enormous disparities of opportunity, wealth and power”.

The 2030 Agenda and the SDGs are essentially a test for the United Nations We Want. The UN has gotten off to a stumbling start.

The SDGs were negotiated painstakingly over two years by all governments of the world with thousands of civil society organisations providing their commitment and expertise. Yet the UN has allowed the SDGs to be rebranded and copyrighted as Global Goals by Project

Everyone, a private company incorporated and registered in London. In a website it owns (www.globalgoals.org), the company claims ownership of the 17 icons that it is popularizing, with help from celebrities and the UN.

A political declaration by all governments of the world should be a global public good, available for everyone to use. But the small print of the Project Everyone website says that “all Content included on Our Site and the copyright and other intellectual property rights subsisting in that Content, unless specifically

labelled otherwise, belongs to or has been licensed by Us”.

The Global Goals website identifies Aviva, Getty Images, Pearson, Sawa, Standard Chartered and Unilever as “Founding Partners”. Some 60 other corporations and media are identified as “delivery partners” while 22 institutions are listed as NGOs and Foundations. The Bill and Melinda Gates Foundation and the UN Foundation are the only foundations in the list, which includes many well-known international NGOs (such as Oxfam, Amnesty and Save the Children) together >>

«Fremme fredlige og inkluderende samfunn med vel-fungerende rettigheter og ansvarlige institusjoner på alle nivå.»

with prominent UN agencies such as UNDP, UNICEF, UN Women and UNESCO – curiously listed as NGOs.

Lost in communication

“Global Goals” are a short and more understandable nickname for the official Sustainable Development Goals. But with their use, the concept of “sustainable development” is lost in communication.

Justified as necessary simplification for communication purposes, some concepts key to achieve universal consensus were also lost. For example, Goal 12 on “sustainable consumption and production patterns” is translated as “responsible consumption and production”. A very different commitment. Another oversimplification is Goal 16 which aims to “promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels” is transformed into “Peace and Justice,

strong institutions”. Yes, UN jargon is tortuous sometimes, but the word “inclusive” - mentioned twice in the title – is substituted by “strong”. Does a call for “strong institutions” mean the same thing as a call for “inclusive governance”?

In addressing how to implement and “action” the 2030 Agenda, Goal 17 calls to revitalize “the global partnership for sustainable development”, a partnership among rich and poor governments towards the common objective. After the rebranding, this has been transformed into “Partnerships for the goals”, dropping the mention to “means of implementation” and adding a plural to “partnership”, shifting the meaning to a variety of uneven and loosely accountable associations with the private sector and “stakeholders”.

Misrepresentation

Any communicator is free to take a complex document and “translate” it in ways that are understandable to their constituency. But this is not

simplification – it is misrepresentation. A massive publicity campaign with private sector support could be a realistic way of communicating the 17 goals to everyone. But these goals belong to the public and the UN should safeguard this. To oversimplify global challenges is not the purpose of the UN and misrepresents the delicate and politically complex balance that went into crafting the new Agenda.

UN senior officials not only allowed this to happen, but actively promoted it, using UN resources to network the idea, the icons and encourage their use. To be fit for purpose, the UN must practice impartiality and demonstrate the values on which it is built. Its legitimacy and credibility depend on this. □

This article is excerpted from Global Policy Watch briefings and draws on research in the study “Fit for whose purpose? Private funding and corporate influence in the United Nations”

The Goal 16 is suffering from an oversimplification, says Barbara Adams. Photo: UN Women

6 spørsmål og svar om finansiering for utvikling

TEKST: ANITA SÆBØ,
RÅDGIVER, FOKUS

1. Hva er finansiering for utvikling?

Det koster penger å utrydde fattigdom og redde jorda. Finansiering for utvikling (gjærne forkortet til FfD etter det engelske Financing for Development) er arbeidet med å få på plass et rammeverk for hvordan bærekraftsmål og en internasjonal klimaavtale skal finansieres. Representanter for FNs medlemsland møttes i den etiopiske hovedstaden Addis Abeba i juli 2015. Der utarbeidet de en 30 siders finansieringsavtale som har fått navnet The Addis Abeba Action Agenda (AAAA).

2. Startet arbeidet med finansiering for utvikling i sommer?

Nei, konferansen i Addis Abeba var den tredje internasjonale konferansen om finansiering for utvikling. Verdens ledere møttes for første gang i Monterrey i Mexico i 2002 for å diskutere hvordan utvikling skulle finansieres og med mål om å nå FNs tusenårsmål som ble vedtatt i 2000. De kom fram til et sluttokument, kalt Monterrey-konsensusen. Deretter var finansiering for utvikling på agendaen under FN-konferansen i Qatars hovedstad, Doha, i 2008. I Doha ble avtalen fra Monterrey reforhandlet og revidert. AAAA bygger videre på avtalene fra Monterrey og Doha.

3. Handler finansiering for utvikling kun om bistandsmidler?

Nei. Verdens samlede bistand har aldri vært høyere enn i dag. Likevel utgjør bistanden en stadig mindre andel av finansstrømmene inn til utviklingsland. Mens den samlede bistanden er på 135 milliarder dollar per år, utgjør private investeringer i utviklingsland om lag 760 milliarder dollar per år. Også overføringer fra privatpersoner er større enn bistanden, med 418 milliarder dollar per år. Samtidig taper ulovlig kapitalflyt utviklingsland for det

mangedobbelte av bistanden, anslagsvis fra 630 milliarder til 980 milliarder dollar per år.

The Addis Abeba Action Agenda er et rammeverk for finansiering av bærekraftig utvikling fra ulike finansstrømmer – nasjonale og internasjonale, private og offentlige, samt kombinasjoner av disse gjennom offentlig-private partnerskap. Dette betyr at både tradisjonell bistand, nasjonal ressursmobilisering gjennom skatteinntekter og tilrettelegging for private investeringer inngår.

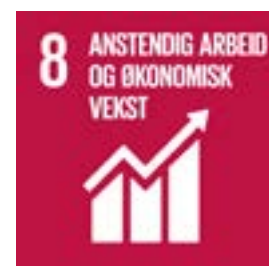
4. Hva handlet de store diskusjonene om i Addis Abeba?

Forslaget om et mellomstatlig skatteorgan var kanskje det største stridsspørsmålet i Addis Abeba. Utviklingslandene taper milliarder av kroner hvert år som følge av skatteunndragelser og ulovlig kapitalflukt. De ønsker seg et skatteorgan i regi av FN som kan bekjempe dette på en mer samstemt og effektiv måte enn hva vi ser i dag. Dette fikk de ikke gjennomslag for, men etter konferansen i Addis Abeba er trolig skatt høyere på den globale utviklingsagendaen enn noen gang tidligere.

Gjeld var et annet omdiskutert tema i Etiopia, selv om det er bred enighet internasjonalt om at gjeld er en bremsekloss for utvikling. Likevel ble ikke landene enige om en ny uavhengig internasjonal ordning som kan forhindre og håndtere gjeldskriser. Men prinsippet om å ansvarliggjøre både långiver og låntaker ble understreket.

Det er behov for private investeringer i utviklingsland framover, ikke minst knyttet til infrastruktur. For flere organisasjoner var det i Addis Abeba et sentralt krav at næringslivet som utviklingsaktør i større grad må stilles til ansvar og pålegges å rapportere offentlig og vise utviklingseffekt. Dette kravet kom også fra de norske organisasjonene som jobber med finansiering for utvikling. I AAAA stilles det imidlertid få krav til næringslivet på disse områdene.

Et annet viktig spørsmål i Addis Abeba handlet om

«Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.»

hvordan man kan sikre overføring av teknologi fra rike til fattige land. Sistnevnte gruppe ønsket seg en global ordning for teknologioverføring, som ble lansert i september som et organ under FN.

5. Sier AAAA noe om kvinners rettigheter og deltakelse?

Ja. Erklæringen har flere referanser til likestilling og understreker at det må legges mer vekt på likestilling og styrking av kvinners stilling i økonomien. Det eksisterer egne paragrafer som tar for seg kvinners deltakelse spesielt, samtidig som kvinner løftes inn som en særlig viktig gruppe under en rekke andre paragrafer i avtaleverket. Avtalen tar blant annet for seg betydningen av full og likestilt deltakelse av kvinner og menn i det formelle arbeidsmarkedet og viktigheten av å gi kvinner tilgang til finansielle tjenester. Alle utviklingsbankene oppfordres til å få på plass retningslinjer og sikringsmekanismer for hvordan man skal sikre likestilling og styrke kvinners deltakelse og posisjon gjennom bankenes investeringer. «Gender budgeting» blir trukket fram som et viktig verktøy for å fremme likestilling og landene bak avtalen forplikter seg til å få slutt på all kjønnsbasert vold.

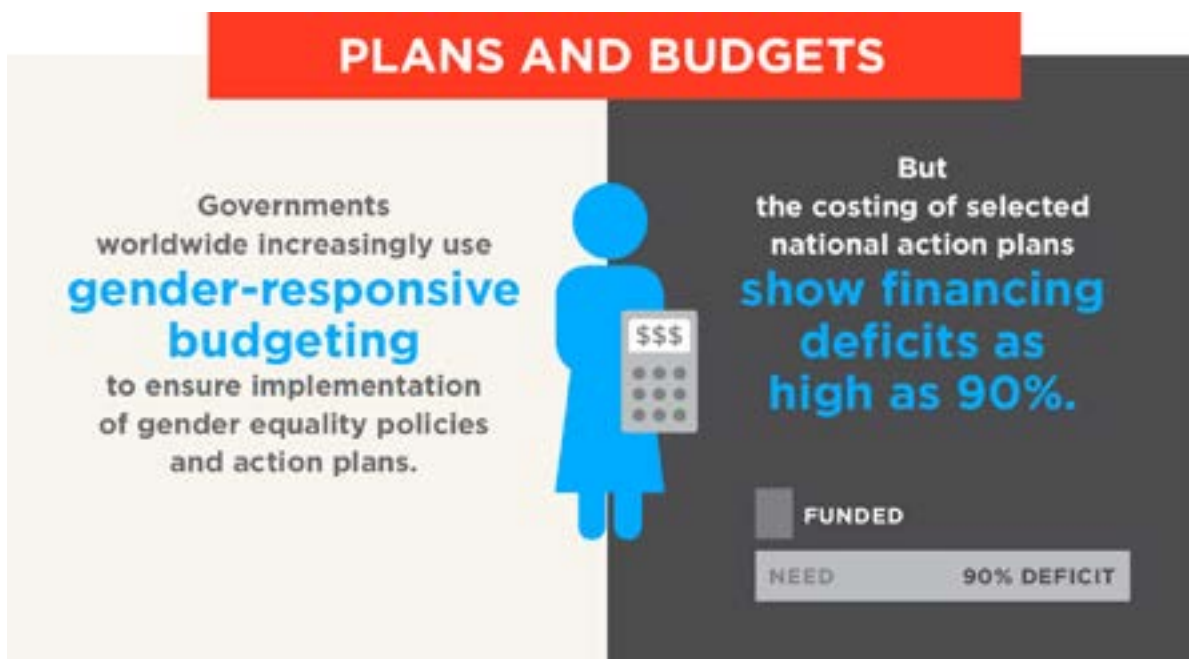
Norske myndigheter har trukket fram kvinners rettigheter og deltakelse som et område hvor man oppnådde viktige resultater i Addis Abeba. Men flere av kvinneorga-

nisasjonene som har jobbet med finansiering av utvikling, har uttrykt misnøye med avtalen. En kritikk som har gått igjen er at avtalen i for stor grad begrunner målet om kvinners økte økonomiske deltakelse med at det er “smart economics” og at det ikke handler om grunnleggende rettigheter for jenter og kvinner. Dermed reduseres jenter og kvinner til å bli instrumenter som er viktige for (andres) økonomisk vekst og produktivitet.

6. Er AAAA god nok til å finansiere både bærekraftsmål og klimaavtale?

Det gjenstår å se. Rammeverket fra Addis Abeba er preget av kompromisser og er kritisert for å ha et uforpliktende språk. Dette gjelder blant annet rike land og bistand. En av svakhetene med finansiering for utvikling som prosess er dessuten at sluttokumentet fra forhandlingene ikke er bindende for FNs medlemsland. Dermed er det heller ikke noen formelle måter man kan sanksjonere mot land som eventuelt ikke innfrir forpliktelsene sine. Likevel kan man si at forhandlingene i både Monterrey og Doha bidro til å skape en følelse av felles ansvar. Dessuten vil det bli avholdt oppfølgingsmøter i ulike FN-organ, i tillegg til at det vurderes en oppfølgingskonferanse innen 2019. □

Kilder: forumfor.no, regjeringen.no, slettgjelda.no, un.org/esa/ffd/

Partnerships for profit?

Big business has been quick to embrace the opportunities emerging in the new development agenda. But will the public-private partnership cause sustainable development for the poorest?

As the dust settles on the 2030 Agenda for Sustainable Development, adopted in September 2015 after two years of negotiation in the United Nations, governments and civil society are coming to terms with the enormous cost of implementing the Agenda. It is estimated that the 17 goals and 169 targets will cost between USD\$3.3 to \$4.5 trillion a year, which is at least 2 trillion dollars a year more than is currently committed to development financing. The question of where much of that money is likely to come from was at the centre of discussion at the Third International Conference on Financing for Development (FfD), which took place in July in Addis Ababa. The answer? The private sector.

Big business has been quick to embrace the opportunities emerging in the new development agenda. A compendium of 36 business initiatives «aimed at mobilizing private sector capital, expertise and facilitation» in the context of sustainable development was released on the eve of the FfD Conference, and we can expect that number to keep growing, including as a result of a Business and Philanthropy Leaders Forum hosted by UN Women at which «leading business and philanthropy leaders» will commit to bridging the gender financing gap.

Implications for women's human rights

The private sector's role in implementing the 2030 Agenda is often described in terms of «public-private partnerships» (PPPs). The term «PPP» is broadly used to describe collaboration between the public and private sectors to achieve a public policy goal, including a private company financing, building or operating a public service or facility. The extent to which PPPs play a role in financing and implementing the 2030 Agenda will have considerable implications for women's human rights and gender equality. There are several reasons for this.

First, the history of private sector involvement in development financing strongly suggests that, consistent with their profit-making orientation, businesses are generally not interested in investing in sectors and activities that benefit the poorest or most marginalised (and on which women are especially reliant).

A recent report on PPPs concluded that, in relation to

the provision of healthcare in Africa, investment tended to be made in private hospitals in urban centres but not in free clinics that are necessary to service poorer communities.

Similarly, there has been minimal investment to date by the private sector in other essential, but unprofitable, services, such as the provision of water, sanitation, and electricity. A similar finding was made in a recent evaluation of the UK government's development assistance and its work with the private sector as well as an evaluation of the World Bank's private sector-lending arm.

Disastrous for poorer households

Where PPPs have been used to provide essential services, such as the provision of water, the result has often been disastrous for poorer households. For example, an Indonesian court recently found that the right of citizens to water had been violated by the four-fold increase in the price of water that had taken place after water provision was privatised. The UN Special Rapporteur on the Right to Education also found that the privatisation of educational services had a discriminatory, negative impact on the attendance of girls.

The introduction of high user fees to recover the cost of financing a service is a feature of many PPPs. The introduction of market-based user fees is not just a regressive measure that deters women from themselves accessing essential services, such as healthcare and education; as services are cut in a bid to increase economic efficiency, women are the ones who are left to fill the gaps in provision. It is well documented, for example, that women in developing countries are primarily responsible for the collection and management of water for family consumption, as well as for the disposal of household waste. As women's burden of unpaid care work increases, they are further precluded from entering the workforce, thereby entrenching cycles of poverty.

No binding human rights framework

One of the principal justifications used by governments for entering into PPPs is that it is an efficient way to share the fiscal risks associated with building or operating

TEXT: **TESSA KHAN**,
PROGRAMME OFFICER, ASIA
PACIFIC FORUM ON WOMEN,
LAW AND DEVELOPMENT
(APWLD)

«Bygge robust infrastruktur, fremme innovasjon og bidra til inkluderende og bærekraftig industrialisering.»

LILLYS
DAGBOK

Kjære dagbok

Nå er jeg skikkelig frustrert. Først bestemte faren min at jeg skulle ta en pause fra skolen og heller hjelpe til med å forsørge familien min. For å klare dette åpnet jeg en liten bod hvor jeg blant annet selger poser med sukker fra en enormt stor sukkerplantasje og fabrikk som ligger like ved.

Jeg jobber nesten 15 timer i døgnet syv dager i uken. På en god dag kan jeg tjene \$ 2,61 dollar, men av disse må jeg betale 33 prosent skatt, så det blir lite å leve av.

Her om dagen kom en ung kvinne til boden min. Hun spurte hvor mye jeg tjente og hvor mye jeg betalte i skatt. Hun fortalte at det nettopp hadde kommet ut en rapport som viste at selskapet jeg kjøper sukker fra betaler 90 ganger mindre skatt enn det jeg gjør på det jeg selger. Er dette rettferdig? At jeg som må leve på 3 dollar om dagen skal betale mer skatt enn de rike?

Heldigvis ble jeg fortalt at det skal være en stor konferanse nå i sommer hvor et av kravene er at det globale skattesystemet blir endret. Får håpe det blir sånn!

Lilly, 16 år

» expensive public facilities or services, such as roads and other kinds of largescale infrastructure. However, PPPs often involve un-transparent accounting and unfair burden-sharing that means that the public sector retains the risks associated with a project, while the private sector benefits from any financial gains. This has been identified as a major source of risk for future debt crises and recent research suggests that PPPs are the most expensive way for governments to finance infrastructure.

Debt crisis hit women

As with all financial crises, debt crises hit women the hardest as a result of the diversion of government spending to debt servicing and away from social services, and because of policy conditionalities such as austerity measures and deregulation of services that are often associated with debt relief. Given recent estimates that about 90 countries, most of which are developing countries, are either in, or at risk of, debt crisis, PPPs seem like a particularly dangerous form of financing for the Sustainable Development Goals.

Finally, one of the major concerns with the role envisaged for the private sector in the implementation of the 2030 Agenda is the lack of a binding human rights framework for businesses. Businesses in PPPs often assume functions that are normally performed by governments but, unlike governments, there is no internationally protected access to remedy or recourse if businesses violate human rights. In fact, the private sector has vigorously resisted binding human rights standards, despite a long history of multinational corporations violating human rights and degrading the environment. It is difficult not to be cynical, for example, when a business such as Citigroup which has been implicated in previously financing oil fields that contributed to the destruction of old-growth forests and dis-

placement of local communities, announces its intention to invest \$100 billion in activities that reduce the impacts of climate change and benefit communities.

Risk of abuse of labour rights

Further, in the absence of mandatory human rights obligations of businesses, women and girls remain most at risk of abuses of labour rights and other human rights violations that occur when increased power is ceded to big business. While a treaty is currently being negotiated in the UN Human Rights Council that would regulate transnational corporations on the basis of international human rights law, no reference was made to this process in either the FfD outcome document or the 2030 Agenda.

Civil society has consistently called for an intergovernmental framework for PPPs based on international human rights standards and existing obligations, including extra-territorial obligations, of governments in relation to the protection of the environment and communities. Without such a framework, PPPs risk exacerbating the very problems that the 2030 Agenda for Sustainable Development seeks to address. □

1 One of the major concerns with the role envisaged for the private sector in the implementation of the 2030 Agenda is the lack of a binding human rights framework for businesses. Photo: UN Women

2 The public-private partnerships role in financing and implementing the 2030 Agenda will have considerable implications for women's human rights and gender equality. Photo: UN Women

The myth of the economically empowered girl

According to the sociologist and researcher Maria Hengeveld, Nike's girl effect is a corporate fable that keeps the system intact, turns girls into consumers, expands market power and diffuses blame.

TEXT: **MARIA HENGEVELD**, SOCIOLOGIST AND RESEARCHER. MARIA FOCUSES ON THE RELATIONSHIP BETWEEN CORPORATIONS, DEVELOPMENT INSTITUTIONS AND NGOS AT COLUMBIA UNIVERSITY, WHERE SHE RECENTLY COMPLETED A FULBRIGHT FELLOWSHIP IN HUMAN RIGHTS. SHE BLOGS AT AFRICA IS A COUNTRY.

The sportswear brand Nike talks a big game about how economically empowered adolescent girls are the most potent weapon against poverty. The rationale behind the girl effect theory is that teen girls have the unique potential to stop poverty before it starts. As a Nike Foundation video explains, the answer to poverty should not be sought in government but in the earning power of impoverished adolescents.

This optimistic idea has been making the rounds since Maria Eitel launched the concept in her position at the helm of the Nike Foundation in 2008. Once a special assistant for media affairs for President George H.W. Bush, Eitel has become the world's leading authority on poverty reduction and gender equality. Even President Barack Obama has called her a pioneer in her field.

The girl effect

By funding and partnering with some of the world's most influential nongovernmental organizations and institutions – including USAID, Britain's Department for Internal Development, the World Bank and the United Nations – and promoting the theory on The Huffington Post and The Guardian, Eitel has turned the girl effect into common development sense. Today millions of dollars of development aid and corporate social responsibility budgets are spent on programs that implement girl effect principles, many of them in Africa. They're rooted in Eitel's belief that the world's biggest problems need to be tackled by young entrepreneurs who should keep existing systems intact and improve them from within.

The problem is that the girl effect is a myth. In fact,

it funnels girls and the NGOs that work for social change into a web of corporate dependency and away from the awareness and human rights education they need to challenge the issues that fuel poverty.

Invisible girls

Girls, the story goes, are invisible, undervalued by their families and not yet recognized as economic actors. What makes them unique is that, compared with their allegedly more selfish brothers, educated girls reinvest nearly three times as much of their income into their communities and are willing to pay for their family's medical bills and school fees and, eventually, drive their countries' economic growth.

Eitel and her movement insist that helping girls become economically productive is smart economics and a matter of human rights. The girl effect's economic empowerment principles promote financial literacy education, business development training and access to credit and savings accounts.

However, there are significant blind spots in this program. Girls will never learn that tax evasion — which more and more development experts and women's rights advocates recognize as one of the most destructive forces of corruption, exploitation and theft — is directly responsible for high levels of poverty, low education budgets and inadequate health services, particularly among women and girls. Corporations are widely seen as the main culprits here (and many NGOs say that if companies want to solve poverty, they should begin by paying income tax) because they often manipulate profits, pressure poor governments

» to grant them tax breaks and channel these untaxed profits to havens abroad.

Africa has the highest proportion of (private) assets held abroad, which is why some critics want to force corporations and other elites to pay their fair share. Contrary to Eitel, they believe that governments are best equipped to fix this injustice and that it is the responsibility of the state to provide health care and education.

Nike and Eitel can't possibly be unaware of the unique potential of corporations to unleash such a tax effect. They have a rich history of abusing loopholes and tax holidays abroad and in the U.S. Without such tax strategies, it's unlikely that Nike could have made \$27.8 billion in revenue last year.

Self-empowerment

Labor rights and living wages aren't addressed in the foundation's girl effect program either. Nike's supply chain vividly illustrates how labor rights training can boost women's quality of life.

In the 1980s, it was largely due to the efforts of the Korean Women Workers Association that employees of Nike's partner factories pushed up their wages, as women's studies professor Cynthia Enloe wrote in her 2004 book "The Curious Feminist." Nike and its contractors retaliated by moving much of their business to China and Indonesia, where wages were lower and workers were less likely to organize.

More recent studies suggest that high levels of labor rights awareness also helped thousands of Vietnamese Nike workers win better wages. Even though most of these workers still make less than the living wage and fare worse than their colleagues in state-led enterprises, without labor rights awareness, we probably wouldn't have seen the five-year strike wave that spread across large factories in Vietnam from 2006 to 2011.

Instructing girls to pay for their families' health and education with micro credit and pushing entrepreneurship and saving schemes on them without teaching them about living wages, labor rights and their rights to social services let governments off the hook.

That's why the girl effect is a corporate fable that keeps the system intact, turns girls into consumers, expands market power and diffuses blame.

To Eitel's credit, the stereotypical unproductive girl is no longer invisible. Development elites are talking about her and pressuring NGOs to use Nike's playbook to save

her from her fate for the benefit of all.

Less visible are the corporate practices and untaxed offshore assets that impoverish people all around the world. The woman who has, as a result, fallen off the activist and media radars is the woman whose cheap labor pays for Eitel's salary and her philanthropic ventures. Unlike 20 years ago, very few global women's groups are talking about her.

The girl effect addresses critical issues

Coincidence? Perhaps. It is nonetheless instructive to note that in 2011, two PR strategists who analyzed Nike's communication strategies suggested that Eitel's most important duty, after joining Nike in 1998, was to "reposition the company to the emotionally charged sweatshop controversy" by engaging with the media and with the lot of poor women in developing countries.

To protect Nike's brand equity (after the anti-sweatshop campaigns), they argued, Eitel and her team emphasized "the company's commitment to economically empowering individual women in underdeveloped countries and thus to respond indirectly to charges that it routinely tolerates the violation of its Asian female workers' human rights."

« GIRLS ARE CITIZENS,
NOT CONSUMERS OR
ENTREPRENEURS. »

The girl effect addresses critical issues such as reproductive health, child marriage and access to school. Still, the dogmatic assumptions about female liberation on which it rests remain flawed. Girls are citizens, not consumers or entrepreneurs. Their equality should not rely on business logic, and the work of NGOs should not be constrained by the agendas of media-savvy corporations. If the conversation on women and poverty would talk less about whose investments pay off and more about who needs to pay up, we might finally see some substantial change. □

This article was first published as an op-ed (chronicle) on the website of Al Jazeera America, July 20 2015.

«Sikre inkluderende og rettfærdig kvalitetsuddanning for alle, og fremme livslang læring.»

Tax evasion is directly responsible for low education budgets in many African countries. Photo: UN Women

Holder seg unna gressplenen

Da alle FNs medlemsland var samlet i Addis Abeba for å vedta en finansieringsplan for å utrydde ekstrem fattigdom, ville Tor-Hugne Olsen ikke stå på gressplenen utenfor forhandlingene for å protestere.

– Foreningen for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter tok et valg om å være en del av prosessen og de internasjonale forhandlingene for å sikre et resultat som driver prosesser framover og mener at en da må la noen idealer ligge til tiden er moden, sier den daglige lederen i Sex og Politikk.

Sex og Politikk er en del av International Planned Parenthood Federation (IPPF) som hadde en delegasjon på ti representanter fra hele verden på konferansen i Etiopias hovedstad Addis Abeba i sommer. Tor-Hugne var en del av delegasjonen.

Det store utviklingsåret

FNs tre store internasjonale forhandlinger i år er Finansiering for utvikling (Financing for Development), Bærekraftsmålene (Sustainable Development Goals) og klimaforhandlingene nå i desember (Conference of the Parties). 2015 er derfor kjent som det store utviklingsåret, og det har vært viktig for IPPF, Sex og Politikk og Tor-Hugne. I Addis var han spesielt engasjert i spørsmål om helsefinansiering.

– På mange måter er helsefeltet kommet lenger med såkalte kreative løsninger og koblinger mellom privat og offentlig finansiering enn andre områder. For eksempel oppfordret utenriksminister Børge Brende utdanningsfolkene til å se på hva som er gjort på helseområdet for å tenke nytt og for å gjøre milliarder om til billioener.

Han nevner helseeksempelen Global Financing Facility (GFF), et fond som Norge, Canada og USA har initiert sammen med Verdensbanken. Etter hvert har flere land engasjert seg i fondet.

Konferansen om finansiering for utvikling i Addis Abeba var et viktig skritt på veien for å få vedtatt bærekraftsmålene i New York, mener Tor Hugne-Olsen i foreningen Sex og Politikk.

– Vi trenger en annen type satsing for å utløse mer private penger i markedet, hvis man kan kalle bistand et marked. Og det kan de store internasjonale aktørene få til, som for eksempel Bill & Melinda Gates Foundation.

– Hva sier du til de som ikke er like positive til privat og offentlig finansieringssamarbeid for utvikling?

– Sex og Politikk har ikke en spesiell holdning til dette. Men jeg mener at hvis man skal få til utvikling, er ikke 1 prosent av statsbudsjettene rundt omkring i verden til bistand nok. Alle krefter må bidra. Det er kjempestore grep det er snakk om, noe vi så tydelig i arbeidet med FNs tusenårs mål. Vi oppnådde flere ting som vi ikke trodde vi skulle oppnå da målene ble vedtatt. Selv om vi selvsagt skulle ønske vi hadde kommet lenger, kom vi langt. For eksempel er mødre dødeligheten nesten halvert. Det er imponerende. En annen viktig dødsårsak er komplikasjoner etter ulovlige aborter, men dette er et sensitivt tema internasjonalt som ikke er mulig å få noe til på nå. På store FN-konferanser kommer ikke abort med. Det må man ta som en del av pakken, hvis man vil delta. De viktige skrittene en får til må en ikke la bli motarbeidet av at en ikke får til alt, sier han.

Et lite skritt frem i bærekraftsmålene

Det samme gjelder spørsmål som berører lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og intersex eller LHBTI-problematikk. Tor-Hugne mener at selv om vi ikke har med abort og LHBTI i FNs nye bærekraftsmål som ble vedtatt i New York i september, så kan de representere et skritt på veien.

– Det er kommet mer om SRHR-feltet (Seksuell og reproduktiv helse og rettigheter) enn vi hadde trodd. I mål nummer tre om god helse og mål nummer fem om likestilling mellom kjønnene, finner vi delmål som tar opp SRHR-spørsmål.

– Er du ikke skuffet over at SRHR-begrepet er redusert til SRH (Seksuell og reproduktiv helse) og RR (Reproduktive rettigheter)?

– Det seksuelle rettighetsbegrepet inneholder LHBTI-problematikk. For å unngå begrepet ble det delt opp. Selvfølgelig ønsker ikke vi denne oppdelingen, men vi hadde ikke klart å få gjennomslag for hele SRHR-feltet. Når det er sagt, er vi kommet mye lenger på dette området enn da vi begynte. Vi er fornøyd med det som ble resultatet i Addis og enda mer fornøyd med det som kom i New York. Vi ønsket å være en del av prosessen istedenfor å stå ute på gressplenen og protestere. Da hadde vi ikke kommet noen vei.

Vil ikke protestere på gressplenen

– Er det ikke et poeng at noen står på gressplenen og protesterer under store internasjonale konferanser?

– Alle har sin rolle, og de som presser for idealene er selvsagt viktige. Vi synes det er viktigere å få en avtale og

gikk med på å utelate en del ting for å få på plass de to andre store avtalene i år. Så når dette er på plass kjemper vi for idealene, som vi håper å få på plass om 10 eller 15 år. Da vil vi nok få hele SRHR-feltet inn i internasjonale avtaler om utviklingsspørsmål.

Selv om ikke formuleringen er ideell, ser han muligheter fremover og kommer til å jobbe overfor den norske og andre regjeringer for at tema som er utenfor FNs bærekraftsmål, ikke faller ut.

– Det var stor enighet blant norske politikere om at de ville fortsette med å jobbe med hele SRHR-feltet. Norge sammen med flere andre land representerer en sterk stemme på dette området, og vi kommer til å jobbe bilateralt med flere av disse landene.

« ET SENTRALT VIRKEMIDDEL FOR Å REDUSERE FATTIGDOM HANDLER OM Å FÅ KONTROLL PÅ BEFOLKNINGSVEKSTEN. »

Om noen uker begynner klimaforhandlingene i Paris. Tor-Hugne tenker at denne konferansen kanskje er den mest utfordrende av årets tre store FN-konferanser. Selv skal han ikke dit, men IPPF sender en delegasjon.

Miljø knyttet til befolkningsspørsmål

– Hva er en bra klimaavtale på SRHR-feltet?

– Miljø i seg selv er viktig også for SRHR-aktivister.

Det handler i tillegg om miljø knyttet til befolkningsspørsmål. Vi kjemper for friheten til å velge når og hvor mange barn vi vil ha. Vi er overbevist om at jo mer kvinner får lov til å kontrollere når og hvor ofte de får barn, jo lettere vil det være å redusere befolkningsveksten der det er et problem. Det gjelder i dag først og fremst land som er preget av stor fattigdom, som for eksempel noen av landene sør for Sahara. Et sentralt virkemiddel for å redusere fattigdom handler om å få kontroll på befolkningsveksten. Dette bør og kan oppnås gjennom seksualundervisning og gjennom at kvinner får muligheten til prevensjon og lovlige og trygge aborter. Dessuten handler det om temaer som barneekteskap, kvinner på flukt, vold og overgrep, sier han.

Under klimaforhandlingene i Paris vil vi nok ikke se IPPF på gressplenen. Og Tor-Hugne håper at konferansen ikke ender med et mageplask på utviklingsåret 2015.

– Det var en vanskelig start i Addis, men resultatet gjorde at vi i New York fikk mer enn vi hadde håpet på. Hvis vi ikke får til en klimaavtale, vil det nok forsure det internasjonale miljøet. Det kan smitte over på andre områder. Bare det er en god nok grunn til å få det til i Paris, sier Tor-Hugne Olsen, daglig leder i Sex og Politikk. □

TEKST OG FOTO:
ELDRID OFTESTAD,
KOMMUNIKASJONSLEDER,
FOKUS

«Styrke mekanismene for implementering av målene, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling.»

6 spørsmål og svar om COP21

1. Hva er COP21?

COP 21 er FNs klimakonferanse som arrangeres i Paris i november/desember. Konferansen har fått navnet COP 21 fordi det er den 21. klimakonferansen i FN-regi. Nesten hvert år siden Klimakonvensjonen ble undertegnet på Verdensmøtet i Rio de Janeiro i 1992, er det forhandlet om hvordan man skal stanse veksten i utslippene av klimagasser.

Representanter fra 190-195 regjeringer vil være samlet i Paris. Målet med konferansen er at man for første gang etter over 20 år med forhandlinger skal oppnå en bindende og universell avtale. Og tanken med avtalen er å redusere utslippene av klimagasser nok til at den globale oppvarmingen begrenses til to grader. Togradersmålet handler om at verden ikke skal bli mer enn to grader varmere enn hva den var før den industrielle revolusjonen. Forskerne i FNs klimapanel mener at to graders temperaturstigning er grensen for hva naturen kan tåle. Stiger temperaturen mer enn det vil klimaendringene bli umulige å kontrollere.

2. Hvorfor er en klimaavtale viktig når vi har bærekraftsmålene?

Flere av bærekraftsmålene henger direkte sammen med målene for klimatoppmøtet. Ikke minst gjelder det mål nummer 13, som sier at man må handle umiddelbart for å stoppe klimaendringene og bekjempe konsekvensene. En klimaavtale vil allikevel gå mye mer i dybden enn bærekraftsmålene og oppleves som mer forpliktende av landene som signerer avtalen.

Det er allikevel lite trolig at man får en juridisk forpliktende avtale i Paris. Samtidig vil land kunne bli juridisk forpliktet til å utforme og sende inn tallfestede utslippsmål, men uten at utslippsmålene i seg selv blir

folkerettslig bindende. Flere land, blant annet USA, er negative til forsøket om å få i stand en juridisk forpliktende avtale. En slik avtale vil for USAs del måtte godkjennes av Kongressen, noe som er lite sannsynlig, gitt flertallet av klimaskeptiske republikanere.

3. Hvor vil de store kampene stå?

Det vil følge kostnader med en klimaavtale. Fattige land vil også kreve at det legges penger på bordet i form av løfter om finansiering av klimatiltak. Samtidig vil rike land med klimaskeptiske ledere, blant annet Australia og Canada, sannsynligvis gjøre det de kan for å få en svakest mulig avtale. Det samme utgangspunktet har de oljeproduserende araberstatene. Heller ikke lederne i Russland, som er høyst skeptiske til at vi står overfor menneskeskapte klimaendringer, vil spille en progressiv rolle i Paris.

4. Er kvinners deltakelse på agendaen i Paris?

Ja. Likestilling og kvinners deltakelse har fått stadig mer oppmerksomhet under klimatoppmøtene, både gjennom arrangementer og sluttdokumenter. The Women and Gender Constituency (WGC) er den offisielle kanalen på klimatoppmøtet for kvinneorganisasjonene. WGC ble etablert i 2009 og er én av ni ulike interessegrupper med særlig status på klimamøtene. Gruppen består i dag av 15 kvinne- og miljøorganisasjoner og har som sitt mandat å sikre kvinners deltakelse og rettigheter i forbindelse med de ulike klimamøtene. I tillegg til å jobbe for en mest mulig forpliktende og omfattende avtale fra COP 21, har WGC en rekke spesifikke mål knyttet til at kvinner må være involvert i både utforming og implementering av alle klimatiltak

“Sikre bærekraftig forbruk og produksjon.”

På de neste sidene kan du lese mer om hvordan kvinner rammes av klimaendringene og hvilke krav til løsninger kvinneorganisasjonene har til COP 21.

5. Hvorfor være pessimist før Paris?

Den 11. desember skal en global klimaavtale etter planen undertegnes i Paris. Sist verden forsøkte, i København i 2009, endte det med fiasko. Historien har flere eksempler på ganske resultatløse klimatoppmøter. I 2009 ble det pekt på at verden stod midt oppe i en finanskriser som gjorde statslederne mindre villige til omstilling som kunne koste penger. I dag preges mange land av humanitær krise og kostnader knyttet til økt innvandring. Og fortsatt er det statsledere som benekter at vi i det hele tatt har klimautfordringer.

Inngåtte avtaler er heller ingen garanti for resultater. I 1997 ble avtalen i Kyoto undertegnet. Der stod det at verdens utslipp i 2012 skulle være fem prosent lavere enn de var i 1990. I dag er verdens utslipp 50 prosent høyere enn de var i 1990. Kinas utslipp er 250 prosent høyere.

6. Hvorfor være optimist før Paris?

Hvorvidt man velger å være pessimist eller optimist, handler også om hvor man legger ambisjonsnivået. Sannsynligheten for at det blir en avtale er større enn på mange år. Men avtalen blir helt sikkert ikke sterk nok til å begrense oppvarmingen til to grader. Dermed må en eventuell avtale fra Paris ses på som en nødvendig og viktig etappe, men ikke som endelig mål.

Ambisjonsnivået i avtalen vil være bestemt av hvilke land avtalen omfatter, samt de utslippsmål landene samlet påtar seg. I forkant av Paris-møtet skal landene melde inn sine forslag til utslippsmål, og hittil har cirka 150 land levert sine planer. Samlet sett svarer disse landene for over 85 prosent av verdens samlede klimagassutslipp. Til sammenligning er bare 10-13 prosent av verdens klimagassutslipp regulert gjennom dagens forpliktende klimaavtale, Kyotoprotokollen.

FNs klimasjef Christiana Figueres stilte på Aftenspostens klimakonferanse i oktober og oppgav fem grunner til hvorfor hun er langt større optimist før Paris enn hva hun var før toppmøtet i København for seks år siden: For det første er det ikke et eneste land som ikke er synlig berørt av klimaendringene, uansett om det er snakk om utryddede plantearter, skogbranner

ute av kontroll eller flom. Videre er det gjort enorme klimateknologiske framskritt bare de siste årene. Ny, grønn teknologi oppstår stadig, blir billigere og dermed mer tilgjengelig for folk flest. For det tredje finnes det på nasjonalt nivå langt flere lover og reguleringer som har til hensikt å stoppe klimaendringene enn hva det gjorde i 2009. På seks år er antallet tidoblet fra 40 til 400, noe som også gjør det lettere å få på plass internasjonale reguleringer. En annen viktig endring er at institusjoner og privatpersoner har funnet ut at et grønt skifte faktisk lønner seg. Dermed er midler tilgjengelig for ny teknologi og infrastruktur i en helt annen størrelsesorden enn noen gang tidligere. Figureres siste argument for økt optimisme er at «alle» vil ha endring. Både myndigheter, næringsliv, forsikringssektoren og folk flest vil ha og vet at det lønner seg med ren luft man kan puste og rent vann man kan drikke. □

Kilder: Aftenposten.no, regjeringen.no

TEKST: ANITA SÆBØ,
RÅDGIVER, FOKUS

Disasters such as droughts,
floods and storms
**kill more women
than men due to
structural gender
inequalities.**

TEXT: **ALUPO SOLOME**

TOPISTAR. SHE IS ORIGINALLY FROM UGANDA AND CURRENTLY STUDYING FOR A MASTER'S DEGREE IN HUMAN RIGHTS AT THE UNIVERSITY OF OSLO. THIS TEXT IS BASED ON HER FIELD STUDIES IN THE KARAMOJA REGION THIS SUMMER.

Women and climate change in Uganda

For women in Uganda the effect of climate change is their own personal experiences and daily interaction. They have developed several adaptation options to cope with it.

Women in the Karamoja region in Uganda form a majority of the agricultural labour force compared to men. In the household, their roles include fetching water, gathering firewood and cooking food, among others. All these activities have an environmental connection puts women in a position where they have to fight climate change and its effects.

According to the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), Africa's food production systems are among the world's most vulnerable. Uganda is no exception.

The Agriculture is the country's economic backbone. Climate extremes, such as erratic rains, droughts and floods affect crops, livestock and humans alike. Crop failure means food insecurity and this directly impacts women.

The women in Karamoja have developed several adaptation options to cope with climate change challenges. Adaptation mechanisms are practical steps that states, communities and individuals undertake to protect themselves against impacts likely to result from climate change. At the international level, the United

Nations Framework Convention on Climate Change provides a basis for international action to mitigate climate change and to adapt to its impacts with the aim of promoting sustainable development.

The effects of climate change entail that positive actions have to be taken to prevent reexperiencing the same problems. In light of this, women, especially those in the villages, have built up resilience mechanisms for coping and adapting to climate change, using both new methods and technologies alongside traditional knowledge. □

«When we, the women of Osera stay out all night just so we can get a drop of water; that is climate change to me», says Akello Veronica from the Karamoja region in Uganda. Photo: Flickr / Nickirab

Karamoja region: Uganda's land of warrior nomads stretches across an isolated corner of Africa named after the people who have lived there for centuries: the Karimojong of Karamoja. Human welfare, living conditions and quality of life of the people in Karamoja have declined considerably due to various factors such as environmental issues and persistent poor harvest as a result of dry spells and droughts, cattle rustling and insecurity, animal death, poor farming practices, limited sources of income, poor governance and landlessness. Source: Wikipedia

«When I have no food in my house because drought destroyed my crops that is climate change. When my children go without food and when we, the women of Osera stay out all night just so we can get a drop of water; that is climate change to me.»

Akello Veronica

«The woodlands have been cut for cultivation so we walk for miles to get firewood. You leave home at 6 am only to return at 3 pm, hungry and tired. When water is scarce, we walk long distances and sleep over night at boreholes and wells to wait for water. When food is scarce, we have to look for it because it is difficult to stand the hungry stares of your children. We are like donkeys, but even donkeys get tired.»

Anyait:

«My village already has a water problem. When the drought sets in, it becomes worse. You reach a point where you may have food in the house, but no water to prepare it»

Cecil

«When I lost my crops to floods it affected my children's schooling. I had nothing to sell for my daughter's tuition so she had to stay at home for half a term until I got my wages from the hospital farm and borrowed some more from my group association. Even the young ones go to school hungry because there is no cassava or potatoes to roast and eat at school.»

Veronica

«Firewood is a big problem in my village. We cannot even cut the nearby trees because the clan leaders forbid it. So we have to walk far away from the Manyata (homestead) if we are to get firewood. Once I set out with four other women from the Manyata to look for firewood. On our way back, we came across some men. They threw our bundles on the ground and proceeded to rape us repeatedly. The other women were killed but somehow I survived. This is what we go through and it's very common here. I am HIV positive, and now those men and their wives will contract it too.»

Lakeso

«When my crops fail, i have nothing to sell but my labour. People in town need helpers to wash for them. I also go to weed in the new farm at the hospital. That farm has saved people in this village.»

Akwi

«It's important to store food when you have had a good year, you don't know what the rains will be like next year. Some people sell their food moreover cheaply. Selling a sack of sweet potatoes to traders at 1500 is a waste of food. In the neighboring village, the councilor drove away traders who had come to buy potatoes cheaply. They advised their people to get a better price or dry their potatoes rather than throwing away their hard earned food. This is an idea to introduce at our village parliament committee.»

Amongin

Stories from the women of Karamoja:

«We reached a point where you could have no drinking water in the house or no water to cook food. So as women, because it is us who carry the burden of collecting water, we got the village to collect money and our well became our borehole. The area councilors also mobilized some resources from the district. Now we have a borehole and safe water. We are also thinking of mobilizing to dig water pits in our compounds because one borehole is not enough.»

Ikiring

«Three years we had a very poor harvest and food was not in the house. The situation got worse so my husband had to go away to look for means of survival. All the responsibilities in the house then fell on me. Luckily for me, the hospital farm opened and they needed laborers. I took all my older children with me and we saved up quite a bit. That is how we survived and how I saved up enough to start my tomato business before I moved on to silverfish.»

Agwang

«My gardens get flood because they are close to the swamp. I started to dig water pits as a way to drain away excess water. It is from the water pits that I got the idea of vegetable growing. I use this water in the early months of drought to water my vegetables. The first time I harvested and sold my vegetables, people in the village were shocked; they didn't expect to see vegetables in a dry season. But it also inspired other women to start their own small gardens.»

Amongin

While the climate debate has garnered unparalleled momentum, there is still an alarming lack of political ambition and leadership on climate policy. Women around the world mobilize and refuse to be mainstreamed into a polluted stream.

TEXT: **PRACHI RAO**,
PROJECT & COMMUNICATIONS
ASSOCIATE, WOMEN'S ENVIRON-
MENT AND DEVELOPMENT
ORGANIZATION (WEDO)

As we hurtle down the road to Paris and the upcoming United Nations Conference on Climate Change (COP21), pressure is mounting for world leaders to agree to a strong deal to curb the devastating consequences of global warming. While most, including France's Francois Hollande, are convinced there will be an agreement in Paris, the nature and strength of such an agreement remains negotiable. Women want a just, ambitious agreement with gender equality and human rights at its core. A weak agreement that is strong on gender equality but fails to ensure action and implementation on adaptation, mitigation, loss and damage and finance will not bring the transformative and urgent change we need.

TEXT: **ELEANOR BLOMSTROM**,
PROGRAM DIRECTOR/HEAD
OF OFFICE, WEDO.
@WEDO_WORLDWIDE
#WOMENCLIMATEJUSTICE

No climate justice without gender justice

Climate change poses an existential crisis, threatening human freedoms and limiting choice for all. However, according to analysis by the Intergovernmental Panel on Climate Change, it is the world's most marginalized who will be hit the hardest and have the least resources to withstand and adapt to changes brought about by global warming: extreme weather, rising sea levels, changing precipitation and disease vectors, which impact lives, health and livelihoods. While the nature of vulnerability varies widely, climate change exacerbates existing inequalities, including widening the gender gap. The feminization of poverty and restrictions on women's rights, mobility and land ownership mean that women are on the frontlines of climate change.

Women Taking Action

But women are not just victims of environmental mismanagement, they are agents of change essential to innovation and success of climate change interventions, as well as powerful sources of indigenous knowledge. As half of the world's population, women must be involved in every stage of climate and development decision making. Women want COP21 to ensure that any agreement accounts for the differentiated needs, and human rights, of men and women.

« THE AGREEMENT MUST
RESPECT AND PROMOTE HUMAN
RIGHTS AND GENDER EQUALITY,
AND ENSURE SUSTAINABLE
DEVELOPMENT AND ENVIRON-
MENTAL INTEGRITY. »

Women are not standing on the sidelines. We are taking action at all levels and across all sectors – from the streets to the negotiation halls of the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC).

In the policy sphere, inside the halls, women are using the space. The Women and Gender Constituency (WGC), which is the official channel for women's civil

What Women Want from Paris

society participation to the UNFCCC, is demanding gender and climate justice. The WGC, including women advocates from diverse regions and backgrounds, develops position papers, delivers formal statements, advocates with governments and UNFCCC leaders, and collaborates with colleagues across civil society.

Alongside and in collaboration with the WGC, the Global Gender and Climate Alliance (GGCA), through its members from NGOs, IGOs and UN agencies is supporting high level advocacy on critical gender and climate policy linkages. It is producing resources and knowledge on a range of issues, including gender-responsive climate finance and climate science. WEDO also continues to administer the GGCA's flagship Women Delegates Fund.

What COP21 Must Deliver

Women want the 2015 climate agreement to be an ambitious global partnership among countries, committing to the highest level of emission reductions needed to match what scientific research says is needed to prevent catastrophic climate change. The agreement must respect and promote human rights and gender equality, and ensure sustainable development and environmental integrity. Gender equality, equal access to decision making, and benefit sharing must be integrated into all its provisions, including through gender-responsive means of implementation. Further, as reflected in the WGC position paper, it must address:

Mitigation: fair, equitable, ambitious and binding mitigation commitments in line with the principles of Common but Differentiated Responsibilities (CBDR)

Adaptation: prioritized adaptation action and resources that respond to the most vulnerable countries, communities and populations

Loss and damage: equitable and adequate compensation mechanism for the loss of ecosystems, cultures, lives and livelihoods which climate inaction has already caused/ will cause

Sustainable energy: a paradigm that prioritizes safe, decentralized renewable energy systems that benefit people and communities

Finance: adequate, new, additional and predictable climate finance for developing countries

Participation in decision-making: full, inclusive and gender-equitable participation, with increased mandatory ex-ante and periodic human rights and gender equality impact assessments

Sex and gender disaggregated data and analysis: to mainstream underlying causes of any gender disparities in all information, communication and reporting systems.

INFOGRAPHICS: UN WOMEN

LILLYS DAGBOK

Kjære dagbok

Kjære dagbok! Det er lenge siden jeg har skrevet i denne nå. Det siste året har vært hardt for landsbyen vår og vi har hatt nok med å overleve. Vi ble rammet av både flom, tørke og sterk vind. Det gjorde at avlingene våre ble ødelagt og mange døde av sult og malaria.

Husker godt at jeg skrev om at det var blitt farligere å gå og hente vann og å bevege seg i skogen rundt landsbyen. Nå er det enda farligere, for vi må gå mye lenger for å hente rent vann. Tørken gjorde at brønnene hvor vi pleide å hente vann tørket ut. Faren for å bli voldtatt er enda større nå og jeg tenker på det hele tiden når jeg går for å hente vann. Det mest skumle er at jeg ofte ikke rekker tilbake før det er blitt mørkt.

Hvorfor skjer dette med oss? Vi som levde fredelig i landsbyen vår. Jeg vet i hvert fall en ting, og det er at dette ikke er vår skyld. Men det er dessverre vi som er de fattigste, som blir rammet hardest av klimaendringene.

Lilly, 16 år

It's time we put things into action!

Women are the most affected by the impacts of climate change. Rural women are the most hit and something needs to be done quickly.

TEXT AND PHOTO: **RAHIMA OTHMAN NJAIDI**,
EXECUTIVE DIRECTOR, COMMUNITY
FOREST CONSERVATION NETWORK
OF TANZANIA (MJUMITA)

Women compared to men often have poor education background, less control over resources and limited access to technology. Therefore, the impacts of climate change will be unevenly distributed between them and gender inequality worsens the women's coping capacity for dealing with climate change impacts. As the primary providers for families in most regions, the pressure of climate change is mostly felt by women. The 2015 United Nations Climate Change Conference (COP21) should consider deeply how climate change might affect men and women differently and the mitigation and adaptation strategies should carefully reflect this aspect.

Women are not at the table

Gender inequality is witnessed across all angles. In Tanzania there is gender imbalance in the National REDD Task Force, National Climate Change Steering Committee and the National Climate Change Technical Committee. This imbalance to some extent makes it difficult to penetrate women's issues that need attention with regard to climate change and its impacts on women. Having adequate representation of women in these institutional set-up will ensure that gender sensitive issues are put on the table and better solutions created. Being important agents of change, women hold significant knowledge and skills that will be useful when designing climate change policies and strategies for mitigation and adaptation.

To enable women to be able to tackle climate change impacts, they need reliable information on a timely manner on how the climate change impacts affects them and how they are prevented from making decisions. The

COP21 climate change deal should make sure that there are userfriendly mechanisms that will allow easy flow of information to every person, especially women. Then they can make informed decisions regarding climate change impacts and participate in climate change programs.

An agreement for gender and climate justice

What we need out of COP21 is a rights-based, just, fair and equitable climate change deal which takes women's issues into consideration and that will ensure gender equality as well as sustainable development. Vulnerable communities consist of especially women living in poverty. This has great implications for climate change impacts for women.

Climate justice is what we want. To have climate justice we also need to make sure that there is gender justice and equity. In the future there should be effective and full participation of women in climate policy formulation, implementation as well as decision making. To enable women to participate effectively in climate change initiatives, their capacity should be built and also the capacity building initiatives designed should be gender sensitive and take into consideration the different gender roles between men and women in the society. □

“Gjøre byer og samfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige.”

Women need reliable information on a timely manner to be able to tackle the climate change impacts, says Rahima Othman Njaidi.

Global challenges in Paris

The feminist Emilia Reyes doesn't think highly of the outcome of the climate negotiations in Paris. Still she believes it is an occasion for urgent action and strong commitments.

TEXT: **EMILIA REYES**, PROGRAM DIRECTOR OF POLICIES AND BUDGETS FOR EQUALITY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT, IN GENDER EQUITY: CITIZENSHIP, WORK AND FAMILY (EQUIDAD DE GENERO: CIUDADANIA, TRABAJO Y FAMILIA), A FEMINIST MEXICAN ORGANIZATION.

As the year 2015 comes to an end, it is clear that the global challenges in terms of the financial and economic agenda, sustainable development and climate change have been approached at the global level in the most conservative way by governments in their respective negotiating platforms. The outcomes of two of those platforms have by now been approved by the General Assembly in the United Nations: the Addis Ababa Action Agenda (AAAA) and Agenda 2030. It remains to be seen the way in which the Paris Agreement after the climate negotiations in December will integrate the most ambitious demands that civil society have made along the process. However, it is very likely that its outcome is as conservative and insufficient as the previous two.

Subsidized by women's unpaid work

The challenges that the world face in terms of recession, unsustainable consumption and production and the impacts of climate change, alongside a precarious address of human rights fulfillment, are incommensurable. Governments have opted for superficial measures that maintain the neo-colonial donor-recipient global dynamic, protecting the concentration of wealth and its environmental and social impacts. In the meantime, the world remains subsidized by the unpaid domestic and care work performed by women due to the sexual

division of labor. Poverty and exclusion are deepened. In addition, an underground illegal dynamic is maintained to allow illicit flows from the Global South to the Global North, depleting the capacity of nations to promote comprehensive measures.

The context is hostile to promote an enabling environment for public policies, not only because systemic issues have not been addressed, but also due to the fact that conflicts, organized crime, corruption and repression threaten the rule of law that would ease the role of States in rendering ambitious outcomes. The inability of governments to fulfill their mandates comes hand in hand with the current trend that has permeated the three negotiations so far: an open door to global corporations to replace the function of the State. A trend of "regulating to de-regulate" the space of action for the private sector is evident.

Under the UN roof

Financing for Development (FfD) is still a platform in which many of the economic and financial issues may be addressed more broadly by means of promoting fairer global governance under the UN roof. However, for the time being that is still a pending agenda. It is true that a crucial outcome of the assembly in Addis Ababa in July is the Financing for Sustainable Development Forum.

It will be devised under the Economic and Social Council (ECOSOC) in the UN, and this is a positive promise because governments will have an opportunity to advance year after year in the discussion of structural obstacles. This is the right path towards an equal and sustainable global process, in which the wellbeing of all persons of all ages throughout the cycle of life is procured within a healthy planet. Civil society has a challenge in engaging from the start in the devising of this forum, so as to set the basis for a stronger and effective platform on Financing for Development.

Windows of opportunity

As for the 2030 Agenda, it failed to channel the political will that was invested in the process towards the underlying cause of poverty: the concentration of wealth in the hands of the 1 percent of the population and its impacts. Therefore, we will have a process of implementation that will focus more on the effects rather than the causes. The voluntary nature of the entire platform will render it difficult to determine a sufficient extent of the scope of the

reports, or even a comprehensive involvement by each country in every goal and target agreed so far.

2016 will be the year in which the high level political forum, the monitoring mechanism for this platform, will set the basis for its operation. It is expected that governments will decide their engagement to report on implementation in their social and economic forums and their economic groups (such as G-20) or in none at all. Up to now, the UN regional bodies have expressed their willingness to promote regional Forums for Sustainable Development, however incipient in some cases. All these elements are windows of opportunity to shape the process that governments will engage in for the next 15 years.

Last stop, Paris

The path towards a new agreement on climate change has been unfavorable. Long gone are the dreams of getting a strong legally binding document, not only because of the reluctance on behalf of most states, but also because of the domestic hostile conditions in the US to ratify the outcome document on behalf of the Senate. Under the »

«Handle umiddelbart for å stoppe klimendringene og bekjempe konsekvensene.»

In the three negotiations we haven't so far seen a sense of real urgency to shift away from the structural causes of the current crises, says Emilia Reyes. Photo: UN Women

» light of nationally intended contributions, the world is at stake. It is likely that the sum of them all will not be sufficient to remain below the 2 degrees Celsius of global warming that are acknowledged as the limit before an unstoppable catastrophe occurs.

In addition, the implementation of the Paris Agreement is considered to start by 2020, and therefore the next 5 years pose a gap in terms of emissions, and could jeopardize the entire outcome of the efforts. The 2020 gap is therefore a crucial discussion that will need to come up with a strong solution.

« IT IS LIKELY THAT THE SUM OF THEM ALL WILL NOT BE SUFFICIENT TO REMAIN BELOW THE 2 DEGREES CELSIUS OF GLOBAL. »

The core element

It is clear that private corporate capital is been considered as a core element to solve the problem, and therefore other problems arise under this approach: the nature of the “solutions” may worsen the situation. Such is the case of the quality of the energetic transition that is needed. For instance it is not only by rejecting fossil fuels, but also

by not promoting nuclear energy that may pose social and environmental risks of irreversible consequences. The social factor is added to the challenges, and therefore the possible future human rights violations in cases related to land use and the management of ecosystems is more and more likely to occur.

Although there has been a strong movement on behalf of civil society to promote the human rights framework and gender equality as operative principles in the agreement in Paris, the Global North is only willing to promote some general references in the preambular section, with no actual mandate for implementation. The Global North is embodied in the European Union and the Umbrella Group – conformed by Australia, Canada, Iceland, Japan, New Zealand, Norway, the Russian Federation, Ukraine and the US. As the scenario for Paris becomes clearer, more causes of concern arise.

Call for urgent action

In the three negotiations so far, we haven't seen a sense of real urgency to shift away from the structural causes of the current crises. This is why 2016 is crucial in terms of laying the ground for follow up mechanisms that will open the door for future improvements and increased ambition. However, 2015 is not over yet. Humanity still has an occasion to decide on its future with the Paris Agreement. This is the occasion to call for urgent action and strong commitments. Will we rise to the challenges in the few months remaining? We have to. □

Recently Emilia Reyes visited Oslo for attending the conference on the Beijing women conference 20 years after. Photo: FOKUS

Ordliste:

Sustainable Development Goals (SDGs):

FNs bærekraftsmål ble vedtatt i FN 25. september og er en felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene. Forløperen var FNs tusenårsmaal eller Millennium Development Goals (MDGs) som skulle innfris i 2015.

Agenda 2030:

FNs plan for oppnå bærekraftsmålene innen 2030.

Financing for Development (FfD):

Internasjonal konferanse om finansiering for utvikling. Det er blitt arrangert tre slike konferanser, der avtaler er inngått på områder som å redusere gjeld, økonomisk samarbeid for utvikling og kamp mot korrupsjon.

Addis Ababa Action Agenda (AAAA):

Avtalen som ble vedtatt etter den tredje internasjonale konferansen om finansiering for utvikling. Statsministre, presidenter, finansministre og utviklingsministre fra FNs medlemsland og organisasjoner møttes 13.-16. juli i Addis Ababa, hovedstaden i Etiopia.

Public-private partnerships (PPPs):

Offentlig-privat samarbeid. Begrepet defineres forskjellig. Ofte sikter PPPs til langtidskontrakter mellom private selskap og offentlig sektor for å tilby et offentlig gode, der det private tar det økonomiske ansvaret og risikoen. Flere og flere land tar i bruk PPPs.

Global financing facility (GFF):

Helsefinansieringsfond initiert av Norge, USA og Verdensbanken for å støtte initiativet Every Woman Every Child for å bedre mødre- og barnehelse.

Conference of the Parties (COP):

FNs årlige klimatoppmøte som er blitt arrangert siden 1995. 194 land som har sluttet seg til klimakonvensjonen eller The United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC eller FCCC) deltar. Målet med klimakonvensjonen er å begrense alle lands utslipp av farlige klimagasser. Den setter ingen begrensninger for landenes utslipp, men den åpner for videre forhandlinger om tilleggsprotokoller. Den viktigste protokollen som er vedtatt til nå er Kyoto-protokollen. Den ble vedtatt på klimatoppmøtet (COP3) i 1997 og er verdens første juridisk bindende klimaavtale.

COP21 Paris:

Årets klimatoppmøte eller The 2015 United Nations Climate Change Conference holdes i Paris fra 30. november til 11. desember. Målet er å vedta en ny juridisk bindende klimaavtale om kutt i klimagassutslipp, klimatilpasning og erstatninger for tap som følge av ekstremvær. Klimaavtalen skal tre i kraft i 2020.

The Economic and Social Council (ECOSOC):

FNs økonomiske og sosiale råd er FN-sekretariatets fellesforum for behandling av økonomiske og sosiale spørsmål. Rådet samordner alt som blir gjort på disse områdene i hele FN-systemet. Rådet har 54 medlemmer og anbefaler og setter i gang aktiviteter som påskynder raskere økonomisk vekst i utviklingsland, administrerer utviklingsprosjekter og fremmer menneskerettigheter.

The Women and Gender Constituency (WGC):

En av FNs klimakonvensjons interessegrupper. Gruppen ble etablert i 2009 og består i dag av 15 kvinne- og miljøorganisasjoner på det sivile feltet som jobber for at kvinners stemmer og rettigheter ikke blir glemt i klimaarbeidet.

Global Gender and Climate Alliance (GGCA):

En global allianse som jobber for at kjønnsperspektivet er integrert i politikk, beslutninger og initiativ på klimafeltet. Det gjelder både på globalt, regionalt og nasjonalt nivå. Alliansen ble opprettet i 2007 og består av totalt 90 medlemsorganisasjoner, som FN-byråer, statlige og sivile organisasjoner.

The Beijing Platform for Action:

Handlingsplan som ble vedtatt på FNs kvinnekongress i Beijing i 1995 for å styrke kvinners rettigheter. Statsledere fra 189 land og over 30 000 aktivister og journalister var tilstede på FNs fjerde kvinnekongress. Handlingsplanen ble enstemmig vedtatt.

Kilder: FN, FN-sambandet, The Sustainable Innovation Forum, Wikipedia, Public-Private Partnership in Infrastructure Resource Center, UN Women, The Women and Gender Constituency, Global Gender and Climate Alliance og Kvinner Sammen.

B

PostAbonnement

RETURADRESSE: FOKUS
STORGT. 11, 0155 OSLO

Gratulerer!

To av medlemsorganisasjonene i FOKUS, WILPF Norge Internasjonal kvinneliga for fred og frihet og Norges Kvinne- og familieforbund fyller i år 100 år.

Begge organisasjonene har vært medlemmer helt siden FOKUS ble opprettet og begge har bidratt aktivt til utviklingen som har skjedd gjennom 20 år. De har hatt ulike verv og engasjert bidratt inn i arbeidet vårt.

FOKUS gratulerer dere med 100 års jubileene og gleder oss til fortsatt godt samarbeid!

Jubileet til Norges Kvinne- og familieforbund ble feiret med blant annet tog i Oslo sentrum.

Landsleder K. Margrethe Kvemingstad i WILPF Norge (i midten) sammen med artistene Pål Moddi Knutsen og Birgitte Grimstad på jubileumsmiddagen.

Dette er FOKUS

- FOKUS - Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål - er et kompetanse- og ressursenter for internasjonale kvinnespørsmål med vekt på informasjonsformidling og kvinnerettett utviklingssamarbeid.
- FOKUS' overordnede mål er å bidra til å bedre kvinners sosiale, økonomiske og politiske situasjon internasjonalt.
- FOKUS prioriterer følgende temaområder: Kvinner og klima, kvinners seksuelle og reproduktive helse og rettigheter, vold mot kvinner, kvinner, fred og sikkerhet, kvinners politiske deltakelse og rettigheter og kvinners økonomiske deltakelse og rettigheter.
- FOKUS består av 62 organisasjoner. Det omfatter ulike typer kvinne-organisasjoner, diasporaorganisasjoner og kvinneutvalg i politiske partier, fagforbund, solidaritets- og bistandsorganisasjoner.
- FOKUS er nasjonalkomite for FNs kvinneorganisasjon UN Women.
- FOKUS ble formelt etablert i 1995 av 41 kvinneorganisasjoner i Norge, men opprinnelsen går tilbake til 1989 da kvinne-organisasjonene innledet et samarbeid rundt TV-aksjonen «Kvinner i den 3. verden». Med midler fra TV-aksjonen ble det opprettet et sekretariat som formidlet støtte til kvinneorganisasjoner i Norge som drev prosjektvirksomhet i samarbeid med søsterorganisasjoner i Sør.
- I 2005 fikk FOKUS igjen tildelt TV-aksjonen («Drømme-fanger»), denne gangen med tema vold mot kvinner
- FOKUS' arbeid har basis i kvinneorganisasjoner i Norge sin kunnskap, arbeidsmetoder og mål. Dette grunnlaget brukes til å bygge partnerskap med søsterorganisasjoner internasjonalt og i land i Sør for å realisere kvinners rettigheter og bedre kvinners levekår. Dette er vårt bidrag til utvikling.
- Hennes Kongelige Høyhet Kronprinsesse Mette-Marit er beskytter for FOKUS.

Magasinet
Kvinner Sammen
laster du ned som
gratis app for iPad på
www.fokuskvinner.no

Få gratis papirabonnement ved
å sende navn og adresse til
fokus@fokuskvinner.no

#KvinnerSammen